

Nočna tesnoba

Igo Gruden

V nočeh brez spanja z vseh strani pozvanja
kot v svetli školjki mi polnoč brezdanja;
srcé nemirno nekam prisluškuje,
glasove čuje, kje pojó, ne znam:
tako mi je, ko da nekdo potuje
in skozme daleč gre neznano kam.

V mraku

Igo Gruden

Ko v mraku bele grudi ti poljubljam,
kam se izgubljam
z vso strašno težo teh morečih dni?
Ko da prisluhnil sem podzemskim kapljam
in se potapljam
v odmeve daljne pesmi, se mi zdi.

Brez radosti sva našla se v življenju,
zdaj hrepenenju
ni mojemu ne tvojemu mejá:
prepolna vseh željá v zatonu dneva,
kdo sva, ne veva,
samó utrip pojočega srcá.

Arnohovi

Milan Šega

I.

Ko je rodila drugega otroka, ji je bilo dva in dvajset let. Bila je drobna, velikih svetlo sivih oči, bledega, podolgovatega obraza in ne ravno preveč lepa. Imela je nekaj na sebi, kar jo je kazilo. Sirota je bila sama še napol otrok in prav nič podobna onim ženskam, ki iščejo srečo v toplem objemu zakonskega življenja. In prav to, da je bila tako daleč od tega življenja, zaverovana v svet, ki si ga je upala slikati le še v sanjah, je dajalo vsej njeni zunanjosti videz nezdravega, vsem strastem nedostopnega občutja. Moža ni vzljubila niti za trenutek; bil ji je do zadnjega tuj in nemalo zoprn, toda vse to je

še nekako prenašala. Nikoli ni pomislila na to, da bi se uprla, bila je že od najzgodnejše mladosti navajena na najrazličnejša zla in življenje s Sergejem Arnohom konec koncev le ni bilo tako neznosno.

Bil je dosti starejši od nje. Ko je obiskovala tretji razred gimnazije, je bil Arnoh njen razrednik. Tedaj mu je bilo nekaj nad pet in dvajset let. Sprva se ga je strašno bala, če je stopil k njej in jo ogovoril, ni zmogla niti besedice v odgovor. Stala je pred njim, vsa trepetajoča in prebledela, majhna, neznansko uboga. Že tistikrat je čisto podzavestno čutila, da jo ves resnični svet krog nje prezira in omalovažuje. Trpela je tiho, vdano in iskala utehe v sanjarenju ter knjigah.

S sedemnajstim letom se je kar čez noč nenavadno potegnila. Svetle oči so ji postale za spoznanje še svetlejše, manj nezaupljive, oglato, koščeno telo je dobilo mehke, polnejše oblike. V tem letu je izstopila iz šole. V naslednjih mesecih, od zgodnje pomladi pa do prvih jesenskih dni, so jo dogodki, ki so se neusmiljeno naglo vrstili drug za drugim, potegnili v vrtnice pretresljivih, nepričakovanih občutij — stala je in strmela, zdaj preplašena, zdaj vsa iz sebe zaradi nenadne sreče, ki se ji je stavila na pot.

Še pred božičem istega leta je stopila pred oltar. Bil je trenutek velike, omamne sreče. Ni se vprašala, kakšno bo življenje ob strani človeka, ki je vzbujal v njej le strah in odpor, niti kaj drugega, kar bi bilo mogoče važno v takem trenutku, pustila je, da jo je nesel tok nevzdržno naprej; vsi, ki so jo videli pred oltarjem, so opazili, da je bila zelo bleda, tesno stisnjenih ustnic, mirna in ponosna.

In mala, uboga Marta je bila tistikrat v svojem življenju prvič resnično ponosna.

Potem je zmerom rekla: „Zelo sem srečna, da, celo strah me je nekoliko, tako čudovito je vse to“; nasmehnila se je komaj opazno, skoraj boječe.

Arnoh, ki je bil močan, trd in na svoj način celo nekoliko grob, je bil vsaj v prvih letih, kot je kazalo, nemalo prevzet od njene mirne, nekam hladne lepote. Privlačevalo ga je prav tisto, kar ga je pozneje — kmalu po rojstvu drugege otroka — tako silno in — kakor ji je sam v jezi večkrat vrgel v obraz — brutalno pahnilo od nje. Jel je iskati razvedrila drugje.

Kakor je vse drugo še nekako prenašala, tiho in vdano, ne pričakujoč od življenja prav za prav ničesar več, jo je ta žalitev silno zbolela. Bila je ranjena v dno duše. Saj ga je sovražila, bil ji je oduren, neokreten dedec brez srca, toda vse to ji je prekleto malo pomagalo. Čutila se je znova zapostavljeno, strašansko zapostavljeno in ubogo. Zakrknila se je vase. Postala je odljudna in prepirljiva.

Z osem in dvajsetim letom se je počutila staro in nepotrebno. „Kot vajina stara mama sem,“ je dejala otrokoma. „Prav nič se mi ne ljubi.“ Starejšemu je bilo tedaj devet, mlajšemu pa pet let.

Hiša, v kateri so stanovali, je stala na robu mestnega parka, skoraj ob vznožju Kalvarije. Bila je stara in siva, na južni in vzhodni strani preprežena z bršljanom, ki je silil v okna in skrival v sebi nepregledno množico različne go-lazni; vhod v prostrano, slabo razsvetljeno vežo je bil okrašen s štirimi od starosti že dokaj razpadlimi kipi, ki naj bi predstavljali štiri letne čase.

Marta je ljubila to staro, zanemarjeno hišo in ob vsaki priliki, ko se je katera izmed njenih znank s posmehom obregnila, češ, kako more prebivati v njej, je vzkipela. „Prav nič si ne domišljam,“ je rekla. „Mogoče se bomo res kdaj preselili v kako lepše, dražje stanovanje. Toda v tem trenutku mi je tu prav pri-jetno.“ Od svojega tridesetega leta se je oblačila le v črtno. Bila je slabotna, skromna ženica, in prav nič se ji ni ljubilo lepoticiti; bilo ji je čisto prav, da je vzbujala domala pozornost s svojo preprosto, nevsiljivo zunanostjo. Sčasoma je še sama pazila na to.

Arnoh se ji je docela odtujil. Medtem ko je ona spala z dečkoma v pritličju, se je Arnoh vsak večer po strmih stopnicah potegnil v prvo nadstropje, v sobo, ki jim je služila dotlej le za prenočevanje prav redkih gostov. Marta je slutila, da ima s tem prav posebne namene.

Včasih ga ni bilo do jutra domov. Prisluhnila je, ko se je majal po stopnicah; dobro je razločila, kdaj je prišel pijan. Njegova soba je bila tik nad spalnico. Vsak čevelj posebej je treščil v kot, in to prav na mesto, pod katerim je bila Rihardova postelja. Sama je bila že docela zbudena.

Otrok je zajokal.

„Ljubček, spi... Saj sem pri tebi,“ je hitela ter vstala. Rihard je bil za svoja leta dosti prešibak, droben in nebogljen. Hodil je v četrti razred vadnice in ko je sedel med fanti, se je moral neprestano boriti z občutjem neke manj-vrednosti. Pri telovadbi je stal v vrsti vedno zadnji. Sovražil je svoje suhljato, nemočno telo, svoj blede, deklinški obraz, zaradi katerega se ga je prijelo ime „punčka“. Bilo mu je deset let in je še vedno močil posteljo.

Sergej, ki je dopolnil štirinajsto leto, je odšel takoj po končani četrti šoli v nižjo vojno akademijo. Odhajal je ves prevzet od misli, da bo nosil svetle, lakaste škornje in da bo kmalu zajahal svojega lastnega konja. Rihard je stal na peronu in gledal za bratom, ki je z visoko dvignjeno glavo stopal med vagoni in iskal praznega mesta. Bilo je temačno, deževno jutro. „Tudi jaz pojdem,“ je dejal in se ozrl k materi; jokala je.

„Nikamor ne pojdeš, bedaček,“ je rekla skozi solze in se ga oklenila. „Ti boš ostal pri meni.“

Bil je le za malenkost manjši od nje. Postala sta še toliko, da je vlak iz-ginil za ovinkom. Na cesti je še vedno jokala. Bilo jo je sram pred Rihardom, toda prav nič si ni mogla pomagati; čutila se je tako osamljeno, majhno in ubogo kakor že dolgo ne. Stopala sta počasi. Rihard, ki je držal dežnik, je molče strmел predse in pazil, da nista stopila v katero izmed številnih luž. Trudil se je, da bi bil čimbolj uslužen. Njena roka je rahlo počivala na njegovem laktu.

„Kaj ne bi stopila kam,“ je rekla. Bilo je pol devetih. Ustavila sta se pred nizkim vhomom, koder se je drenjalo nekaj žensk. „Rada bi kaj prigriznila. Ti boš tudi, kaj ne?“ Zaprl je dežnik in naglo prikimal.

Sedla sta k mizi v najbolj oddaljenem kotu. Bilo je toplo in prijetno. Ko je ura odbila pol desetih, se je Marta nemirno zganila. Ob takem času je že zakurila in pristavila prvo ponev. Zunaj je še vedno deževalo. Riharda je toplota, ki jo je izžarevala velika, kmečka peč, počasi uspavala. Naslonil se je na zid in nagnil glavo. Bilo je tiho, čudno tiho; muha, ki je brenčala krog mize, je sedla na rob krožnika in utihnila. Gledal jo je skozi priprte trepalnice in se ji nasmehnil: Saj sem vse pojedel, čisto vse, je pomislil. Nič ni ostalo zate. Čez trenutek ni videl ničesar več, spustil je pest, s katero se je tesno oklepal čepice, in se povsem predal spancu.

Vstala sta, ko je bilo že skoraj poldne. Zavila sta skozi park, in medtem ko je ona nosila v roki majhen zavitek mrzlih jedil, kupljenih v gostilni, jo je on ves čas nadlegoval s kopico najrazličnejših vprašanj. Odgovarjala je le na nekatera.

„Praviš, da ga ne bo do večera?“

„Saj sem ti že rekla,“ je odvrnila. Bila je videti razdražena. Arnoh je odšel že navsezgodaj. Ves teden se je pripravljala na to pot, in ko ga je opomnila, da bi bilo dobro, če bi šel s Sergejem zjutraj na postajo, jo je premeril z naglim, sovražnim pogledom. „Misliš, da bom kar na lepem opustil svojo namero,“ je dejal; stal je v kotu za ognjiščem, gol do pasu ter si milil široka, poraščena prsa. „Ti bi dišalo, kaj?“ — „Zaradi mene, dragi, o, zaradi mene prav gotovo ne,“ je rekla in se skušala nasmehnuti. Preden je legel v posteljo, se je ves opral, si sam zlikal hlače ter pripravil zajtrk. „Ti zjutraj kar spi,“ je dejal velikodušno. „Gotovo ti bo zelo težko vstati.“ Nasmehnil se ji je in ji prijazno pokimal. Bil je ves bleščeč od pričakovanja; zadovoljstvo, ki se mu je risalo na obrazu in v očeh, je bilo tako silno, da se je le s težavo premagovala. Ni ji povedal, kam gre. Ko je šel po stopnicah v prvo nadstropje, je stopila k vratom in gledala za njim. „Lump, oh, ti lump,“ je ponavljala in si od srda grizla ustnice. Zjutraj je bila pokoncu pred njim. Vse v njej je bilo napeto, trenutek preden je vstala, se je je polotila blazna misel, da bi mu na kakršen koli način preprečila to pot. Vraga, kam neki gre in to ob takem vremenu! Stisnila je pesti in stopila v kuhinjo. Vsa je trepetala od razburjenja in želje, da bi obračunala ž njim enkrat za vselej.

„Že pokoncu,“ je vprašal, ko je vstopil. Bil je čudovito umirjen.

„Kot vidiš,“ je kratko odvrnila in se sklonila nad ognjišče.

Bil je v trenutku popravljen. „Sergej,“ je rekla. Obrnil se je.

„No?“

Strmela je vanj z velikimi, do roba s solzami napolnjenimi očmi. „Nič, nič,“ je izjecljala, postala še za hip, kakor da je prisluhnila avtu, ki se je ustavil pred hišo, in se naglo umaknila v spalnico.

Zdaj se je nenadoma živo in boleče zavedela vsega tega. Deček ni niti slutil, kaj se dogaja v materi.

„Rekla si, da se je odpeljal v avtu, ne?“ je vprašal. Bila sta tik pred hišo. Ulico so razsvetlili prvi sončni žarki.

„Seveda, to sem ti danes že stokrat povedala. Zdaj pa, prosim te, vzemi ta zavitek in ga nesi domov. Grem v trgovino.“

Čez dan se je skoraj povsem umirila. Po kosilu je sedla k oknu in brala Rihardu iz knjige, ki si jo je pred kratkim izposodila v knjižnici. Ni vedela, čemu dela to, saj navsezadnje ni bilo mesto, ki ga je brala, prav nič zanimivo za otroka. Brala je in uživala v tem, če je besedo lepo izgovorila. Ob treh je kakor iz uma skočila pokonci. „Vidiš, tu se igram, pri tem pa sem čisto pozabila pospraviti sobe. Če pride Sergej zdajle domov, bo našel vse razmetano,“ je rekla s tihim, karajočim glasom.

Vrnil se je nekaj minut čez dvanajsto. Bila je tiha, vlažna noč. Marta je sedela pri ognjišču in dremala, zavita v šal, z iztegnjenimi nogami. Rihard je že spal. Obstal je pri vratih, visok, nasmejan. „Ti še zmerom pokoncu?“

Dvignila je levo obrv in se mu rahlo nasmehnila. „Da, toda pravkar sem hotela leči.“ Vstala je, priprla okno in se ozrla k mizi. „Če si lačen, nekaj malega sem ti kupila v trgovini,“ je rekla; čim se je prikazal na vratih, je uganila, da ni sam. Ni je presenetil. V poltemi je razločila njegove drobne, mokre oči; ni mogel skriti razburjenja. Povzela je: „Kaj ne bi vstopil in zaprl vrata,“ potem je vstala, odvrгла predpasnik in si v zrcalu popravila lase.

„Gosta imam,“ je dejal. — „Ob tej uri?“ Napela je vse sile. Za božjo voljo, niti besedice. Kakor da je vse to prav nič ne briga.

Odšel je počasi, skoraj neopazno.

Ženska, ki je vstopila, je bila na prvi pogled čisto mlada, lepa in prikupna stvarca. Oblečena je bila v svetlo, tesno se prilegajočo obleko. Plašč ji je nosil Arnoh. „Zelo grdo je od mene, da vas ob tej uri motim,“ je spregovorila in ji krepko stisnila roko. „Prišla sem k hčerki, ki leži v sanatoriju. Najprej sem mislila v hotel, toda vaš mož je bil tako prijazen, da mi je ponudil sobo.“ Njen pogled je dolgo počival na Marti. Ko je stopila pod luč, je bila videti dosti starejša. Imela je belo, skoraj prozorno polt, visoke, tenke obrvi so ji segale daleč na sence.

„Saj boste skodelico čaja, ne?“ je vprašala Marta.

„O, seveda, zelo rada,“ je odvrnila. „Med vožnjo v avtu sem se temeljito premrazila.“ Sedla je, prekrižala noge in si napela kratko, do kolen segajoče krilce.

Po čaju jo je Arnoh pospremil v prvo nadstropje. Čez nekaj minut je bil zopet spodaj.

„Kje boš spal,“ je menila. Pospravila je posodo in se počasi slačila. Bila je obrnjena v zid, napol slečena, v kratkem, temno zelenem krilu, bosa ter golih rok in hrbta. Pogledala ga je.

„V Sergejevi postelji, mislim...“ je odvrnil. Videla je, da nekaj išče. „Trebaj bo premenjati perilo,“ je zagodrnjal. Bil je močno vznemirjen.

Dolgo je stala tako, ne da bi mu posvetila vsaj trohico pozornosti. Končno je le našel, kar je iskal. V velik, lončen vrč, ki ga že nekaj časa ni uporabljala, je do vrha natočil vode. Ko je šel ž njim preko kuhinje, mu je voda pljusnila po obleki. Zaklel je.

„Čas je, da ležeš,“ je dejal in se srdito premaknil na mestu. „Saj si vsa modra od mraza.“

Nič ni rekla. Vzela je uro in jo počasi navijala. Čutila je njegov pogled; stal je pri vratih, v eni roki je držal vrč, z drugo pa je pazil na posteljnino, ki si jo je položil preko ramen.

„Zdaj grem,“ je rekel. „Ti pa ne stoj tu, kaj se hočeš res prehladiti!“

„Da, prav to hočem,“ je odvrnila in se trdo vzravnila. Oči so ji zagorele. „Le pojdi, prosim te, pojdi. Nikar se ne pretvarjaj.“ Dvignila je roko in jo naglo zopet povescila.

Bila je obupno trudna.

Ko je legla, je prisluhnila Rihardovemu dihanju. Ni spal. Razložila je, kako se je popraskal in naglo pomislila, da mora na vsak način še jutri z otrokom k zdravniku. Izpuščaji, ki so mu pokrili hrbet, so se ji zdeli sumljivi.

Zastrmela se je skozi okno v temno, z zvezdami prebodeno nebo.

„Mama.“

„Da, dragec. Ne spiš.“

„Je papa že prišel? Prej je nekdo govoril.“

„Je že legel.“ Obrnila se je k steni. „Zelo pozno je že. Nikar ne blebetaj.“

„In tista gospa, ki je prišla ž njim... kdo je to? Je tudi ona že legla?“

Molk.

„Veš, mama, hotel sem ti že prej reči, da me prav nič ne vleče k vojakom. Ostal bom pri tebi, boš videla. Zaradi mene ti ne bo treba prav nič skrbeti.“ Govoril je šepetaje in se polagoma prevalil na njeno posteljo. „Lahko ležem k tebi?“ Privil se je k njej, ves trepetajoč od mraza in nespečnosti. (Dalje prih.)

Tri o rabskih Slovencih

V r a n

1.

Šolarček iz Slovenske vési (Rábatótfalu) se čudi:

Dicsértessék a Jézus Krisztus! — se vam zdi čudno, bači? Kaj se pri Vas ne poklanjate tako? — Seveda! Pri vas ste Slavi, mi pa smo „Magyárország“. Zdaj grem v šolo. Popoldne bom pa pasel. Ata delajo v „gyári“ za opeko,¹ mama pa v

¹ v tovarni

Arnohovi

Milan Segar

II.

Bili so dnevi, ko je bila Marta čisto sama. Po ves dan ni bilo nikogar k njej. Tedaj se ji je zdelo, da je popolnoma srečna in da si ne želi ničesar več.

Sredi avgusta se je Arnoh nenadoma odločil, da pojde z Rihardom v Ljubljano. Bilo je vroče, lepo poletje. Ko sta odhajala, ju je pospremila do postaje. Fant je stopal molče, z namršenimi obrvmi; majhen, oguljen kovčeg, v katerega mu je zložila nekaj perila, je prekladal iz roke v roko. Ni hotel od nje. Dolgo in trdovratno se ji je upiral. „Ti misliš, da je zame to posebno zabavno, kaj ne?“ je dejal. „Nič rad ne grem.“ Govoril je počasi, užaljeno. Med očetom in sinom ni bilo prav nikakih vezi; bilo je pravo čudo, če ga je vzel kdaj s seboj in Rihard, ki se je takih nežnosti z leti že povsem odvadil, je bil v tistem trenutku ves iz sebe. Bilo mu je nekaj nad petnajst let, bil je suh, nežen fant, svetlih, zamišljenih oči ter plašnih, nesigurnih kretenj. Na postaji jo je brez besede poljubil. „Ti si dober fant, ne?“ je rekla. Od Arnoha se je poslovila bežno ter hladno, in ko ji je ponudil lice, da bi ga poljubila, se je naglo okrenila k Rihardu ter si ga stisnila k prsom. „Ti si moj mali, moj najdražji,“ je zašepetala; v teh trenutkih pred odhodom vlaka jo je vso prešinilo nenadno in silno občutje ljubezni in kakor da hoče v tem kratkem času popraviti vse tisto, kar je bilo zamujenega, ga je jela strastno ter brezumno obsipavati s poljubi.

Ko se je Rihard sklonil skozi okno, je še vedno stala na peronu, drobna, oblečena v svetel, ponošen plašč. Na nizko pločevinasto streho je sijalo sonce. Vzel je robec in ji pomahal. Vrnila mu je z rahlim, utrujenim vzgibom roke. In tako jo je videl še dolgo, stoječo na praznem peronu, kot svetlo, nepremično liso. V Ljubljani sta bila z očetom le nekaj dni. Večkrat ga je pustil Arnoh čisto samega v majhni, zamazani hotelski sobi. Nikoli še ni spal sam v svoji sobi. Dokler je bilo čuti premikanje po hodnikih ter sosednih sobah, tihe, komaj različne glasove sobaric, ki so po prstih tekale od vrat do vrat, zaspano in godrnjavo govoričenje gostov, ta čas je še mogel misliti na spanje. Skrčil se je pod odejo ter naglo odmolil večerno molitev. Z enajsto uro pa je postajala tišina vedno težja. Ni zaspal. Trpel je silne muke, zgrbljen v kot k steni, od katere ga je ločila kričeče barvana preproga, tako grozno sam v tišini sredi velikega, nepoznanega mesta. Naslednjo noč sta prespala v Bohinju. Ko je zagledal v prvih jutranjih urah pred seboj jezero, motno in rahlo vzburkano v vetru, je obstal ter se oprijel očetove roke. Občutja v njem so prekipevala. Ustavila sta se pri Bogatinu. Bilo je toplo, sijajno jutro. Po kosilu je fant odšel k vodi, se slekel ter dolgo ležal na vročem pesku. Vse to je bilo zanj nekaj čisto novega, prečudovitega, da bi se lahko docela znašel, strmel je v visoko, jasno nebo, v

težke gmote gora, v čolne, v ljudi, in počutil se je popolnoma srečnega. Druga občutja zanj v tem trenutku ni bilo.

Vrnil se je k večerji. Oče ni bil sam. Ženska, ki je bila pri mizi, je vstala in mu z odkritim nasmehom prišla naproti. Nikoli je še ni videl. Bila je polnih, radostnih kretenj ter svetlih, skoraj belih las. „Torej ti si tisti junaček, o katerem sem že toliko lepega slišala,“ je rekla in se ustavila tik pred njim. Od njene gibke, v temnomodro obleko oblečene postave se je širil topel val parfuma. „Mladi gospod Arnoh, ne?“ Ozrl se je najprej nanjo, naglo, boječe, potem pa k očetu. Na očetovih ustnicah je počival, blag, veder smehlaj.

„Se ne boš predstavil,“ je dejal Arnoh.

Potlej je sedel. „Še majhno presenečenje imamo zate.“ Njena roka se ga je naglo dotaknila. „Tja poglej!“

Na stopnicah pred vrati je stalo visoko, vitko dekletce trinajstih let. Bila je vsa obžarjena od sonca, dolgih, iskrečih se las, v rožnati oblecki, divje se prerekajoč z nekom, ki ga je zakrival vogal hiše. Poklicala jo je. „Tu imamo zate kavalirja, ki ti bo gotovo všeč,“ je rekla in jo pogledala z obožavajočim pogledom. Rihard je zardel. Bil je prepoln najrazličnejših vtisov, nenavadnih in čudovitih, da bi mogel verjeti vsemu temu, kar ga je obdajalo. Bil je ves omamljen od lepote komaj minulega dne, bil je utrujen. Zdaj ni čutil ne slišal ničesar več; belina prta pred njegovimi očmi je ž njim vred tonila v temo...

Zbudil se je v postelji. Bil je čisto sam v sobi. Potem je začul korake, tih, kratek smeh in nekaj naglih, nerazločnih besed. Bila sta oče in „gospa z belimi lasmi“. „Revež, jutri ga ne pusti toliko časa na soncu,“ je rekla; vstopila sta tiho, po prstih. „Zdaj spi.“ Gledal ju je skozi priprte trepalnice. Gospa je bila v svetlo rumeni bluzi, z drobno, živordečo rožo v laseh. „Tako lep je, da bi ga najrajši poljubila,“ je dahnila in se preko ramena ozrla na Arhona. Bila je korak pred njim, čiste, bele polti, visoka in lepa. „Ko bo buden. Zdaj bom pa rajši tebe.“

Rihard je ležal z zaprtimi očmi.

Naslednjega dne sta se odpeljala s prvim avtobusom. Bila sta edina potnika. Gospa Lužarjeva je pritekla v zadnjem trenutku, zasopla ter nepočesana, ogrnjena v črn, oguljen dežni plašč. Želela jima je srečno pot, v upanju, da se bodo v najkrajšem času zopet videli. Male Lizike ni bilo. Padal je rahel, tih dež. Med potjo do postaje je Arnoh molčal, mrk, stisnjenih ustnic, prižigajoč si cigareto za cigareto.

Rihard se je vračal izmučen, bolan. Težko, sivo nebo je dobilo nad Bledom prve razpoke. Slonel je pri oknu, s čelom na steklu. Nič drugega si ni želel, kot to, da bi bil že doma, pri materi. Bila je nekje daleč, čisto sama, in ko je mislil nanjo, se ni mogel znebiti občutka neke težke, neodpušljive krivde. Ne bi je smel pustiti táke, osamljene, brez zaščite, drobne in zapuščene, v sta-

rem obledelem plašču. Proti deseti uri je utrujen zadremal. Zbudil ga je očetov glas. „Boš kaj jedel?“

V vlaku ni mogel nikoli jesti.

„Si utrujen? Bi izstopila v Ljubljani in se odpeljala šele zvečer?“

„Ne, ne!“ Njegov pogled se je proseče uprl v očeta. „Rad bi bil čimprej doma.“

V hiši, kjer so stanovali, ni bilo otrok. Bil je po ves dan čisto sam. Le kdaj pa kdaj se je preko ceste izmuznil v park, na igrišče in sedel na vogal najbližje klopi, sključen in tih, z rokami v žepu. Tu je ždel in opazoval gručo otrok, ki se je lovila za žogo, drobne deklice, ki so z resnimi obrazi prepeljavale otroške vozičke in nekaj postarnih gospa, ki so prav tako kot on strmele v prerivajoče se, divje razigrane, zardele fantaline njegove starosti. Ni se zganil. Vrnil se je, ko je bila večerja že na mizi. Bilo je le še nekaj dni do začetka šole.

„Rekli so, da se lahko ž njimi igram,“ je dejal nekega dne, ko je pritekkel h kosilu. Bil je ves spremenjen. „Ne verjameš?“

Stala je pri ognjišču, mirna, kakor odsotna. „Tako? In s kom?“

Spustil se je na klop, kjer je imela zloženo posodo, pripravljen, da bi ji pripovedoval o svojih novih prijateljih, ko se je na vratih nenadoma prikazal Arnoh. Vstopil je brez pozdrava. Rihard ga ni videl že nekaj dni. „Mogoče motim?“ Odrinil je stol in se naslonil na kredenco. „Lepa idila, kaj ne!“ je zinil in se s težkim korakom pognal k mizi. Bil je pijan. „Mati in sin, mati in sin...“ Obmolknil je, si prižgal cigareto ter iztegnil noge po podu.

Po kosilu je ostal Rihard v kuhinji in pomagal materi. Tega ni storil že dolgo. Opazoval jo je, ko se je sklanjala nad lijak, v ohlapni črni bluzi z zamazanim ovratnikom, rahlo zardela od dela, zamišljena. Ko se je vrnil iz Bohinja, ji ni niti z besedico omenil „gospe z belimi lasmi“. Srečanje ž njo in z malo Liziko je bilo zanj kot medel, vročičen privid, kratek in lep, trdno povezan s temno, valujočo gladino, s soncem ter svetlim, bleščečim se nebom. Govoril ji je le o jutru, ko sta se vozila ob jezeru, o Ljubljani, o vsem tistem, na kar je mogel gledati razsodno in kar je zapustilo v njem dojem nečesa resničnega. Toda tu je bilo še nekaj, in kot je zmerom jasneje čutil, nekaj težkega in mučnega, kar se je že zdavnaj vgnezdilo v njihovi hiši in česar on še ne more razumeti. Opazil je to na materinem obrazu, v njenem nasmehu, opazil je v očetovih kretnjah, besedah ter pogledih.

Za božič je prišel domov Sergej. Svetel, nasmejan, lep in z brčicami. V hišo je za trenutek posijalo sonce. Fant je bil glasen; ko je zjutraj zlezal iz postelje, je z ropotom pri umivanju spravil pokonci vso hišo. „Za boga, lenobe nemarne,“ je vpil ter si drgnil močne, bele prsi. „Čakaj, Riko, če mi prideš v roke pri vojakih, dečko, kot rekrut...“ Popoldne ju je vzel s seboj v mesto.

Celo v kavarno ju je zvelkel. Marta je bila ponosna nanj, in ko ji je pripovedoval o življenju v Beogradu, ga je verno poslušala. Govoril ji je tudi o ženskah. Tedaj ga je rahlo, božajoče pokarala.

„Za to si še premlad, fant.“ Pogledal jo je in se glasno zasmel.

„Ah, mamica, ti si tako... tako... srčkana,“ je vzkliknil in jo naglo objel. „Ne boj se, ne bom se dal.“ Zvečer se je vrnil kasno v noč. Ko se je slačil, je tolkel s škornji, poltiho preklinjal in se le s težavo spravil v posteljo. Marta ga je dolgo pričakovala, srečna, polna ljubezni. Le nekaj minut pred njegovim prihodom jo je zajel spanec.

„Lepo je doma, ne?“ je zašepetala; ni ga videla, zato je dvignila roko in se ga nežno dotaknila. Ni ji odgovoril.

Na predvečer svojega odhoda se je Sergej preoblekel v civilno obleko. „To noč me nikar ne pričakuj,“ je dejal. „Rad bi bil zopet malo prost.“ Gledala je za njim, ko je šel, oblečen v temno očetovo obleko, vzravnan ter prožne hoje. Zadnje dni je njegova veselost močno popustila. Nikoli ni potožil, in če ga je vprašala, kaj mu je, je molčal; zvečer je ostajal doma, posedal pri ognjišču in se igral z veliko, tigrasto mačko. Takega je najbolj ljubila. Bil je nejevoljen, potr. „V življenju ni čisto nič lepega,“ je menil nekega večera, ko sta bila sama. Tedaj ga je skušala razumeti.

„Da,“ je rekla. „Nič lepega ni. Toda ti si še tako mlad, tako zelo mlad, da ti tega še ni potreba trditi.“

Pogledal jo je, se nasmehnil ter počasi vstal. „Mogoče, mamica... mogoče imaš prav.“ Stopil je k njej in ji pogledal v oči. „Toda meni se zdi, da sem ga temeljito zavozil in da zame ni rešitve. Me razumeš?“

Mislila je, da ga je razumela. Bil je zanjo to močan udarec, in kakor da je pri tem nenadoma spregledala, je povzela, s težavo dušeč solze:

„Človek ga samo enkrat v življenju polomi in zanj... da, čisto tako je, kot si rekel: ni več rešitve.“ Ni se mogla več premagovati, naslonila se je nanj in glasno zaihtela.

Ponoči je bila ves čas budna. Ob dveh je vstala. Ni več zdržala v postelji. Stopila je k oknu in se zazrla v prazno, opustošeno pokrajino. Še je upala, da se vrne, da ne bo držal besede. Pes, ki je stekel preko ceste in se ustavil pred visoko, kamenito ograjo, je hreščeče zalajal.

Bala se je zanj, čeprav ni imela za to prav nobenega vzroka. V petih letih ni nikoli pomislila na to, da bi se mu lahko kaj pripetilo, da bi bil lahko nesrečen. Zdel se ji je preveč zdrav, preveč trdoživ in vesel, da ne bi mogla biti čisto mirna. Zdaj pa se ji je pokazal nenadoma v čisto drugi luči. Morala je misliti nanj, in čim bliže je bilo jutro, bolj je bila vznemirjena. Ubogi fant!

Ob petih je zakurila in pristavila za čaj.

Ni ga slišala, ko je odpiral vežna vrata, prišel je tiho in ko je vstopil, se ga je prestrašila. „Kot maček se priplaziš,“ je vzkliknila. „Da si le doma!“ Bila je zopet pomirjena.

„Kako, da si danes tako zgodaj pokonci,“ je vprašal. Glas mu je trepetal.

„Zbudila sem se in vstala. Mislila sem, da je že več,“ je odvrnila. „Boš čaja?“

„Ne, hvala. Le nekoliko vode bi te prosil. Tople, če je mogoče.“ Šele sedaj je opazila, da je ves zamazan. Stopila je bliže k njemu, prebledela, v strašni slutnji. „Saj ni nič. Nekoliko sem popraskan,“ je dejal in se srdito obrnil, da mu ne bi mogla videti v lice. „To so vendar malenkosti.“ Vstal je, da bi stopil k ognjišču, a ni zmožel niti koraka. Opotekel se je zopet nazaj na stol. „Nisem mogel drugače. Bil sem tako slabe volje... Nekoga sem se lotil, a kakor kaže, mi ni ostal prav ničesar dolžan. Toda zdaj mi je dosti bolje. Jutri pojdem in potem bo vse dobro.“

Odšel je po kosilu.

Po Sergejevem odhodu se Marta ni mogla pomiriti. Čutila je, da se je v njej nekaj prelomilo in da ne more gledati na stvari krog sebe tako, kot je gledala do zdaj. Bilo ji je sedem in trideset let, a počutila se je dosti starejšo. Že celo kopico let ni prestopila ozkega kroga svojih vsakdanjih, vedno se ponavljajočih opravkov, živela je zaprta med štiri stene, v večni skrbi, da ne bi storila kaj napak in da bi vsakomur ustregla. Zanj ni bilo nič drugega na svetu; nikoli se ni spomnila, da je v mladostnih letih zelo ljubila gledališče, in ko je slišala moža, da je govoril z Rihardom o eni izmed zadnjih predstav, se je začudila. Ta svet je zanj odmrli.

Zdaj pa se je vsega tega znova zaželela. Mesec dni po Sergejevem odhodu je odšla z Rihardom v gledališče. Bila sta navdušena do solz. Med potjo domov mu je morala razlagati razne podrobnosti, ki jih otrok ni razumel. Potem dolgo ni zaspala.

Konec februarja je fant zbolel. Cesar se je že nekaj časa najbolj bala, to se je zdaj zgodilo; in čim delj je trajala bolezen, bolj je bila prepričana o svoji krivdi. Ko je poklicala zdravnika in je ta ugotovil vnetje pljučnih vršičkov, se je v obupu zatekla k molitvi. Nikoli ni bila posebno pobožna, toda zdaj je našla v tem tolažbo in pomiritev. Po štirinajstih dneh se je Rihard nekoliko popravil in ko je v prvih toplejših dneh toliko okreval, da je mogel iz hiše, je odšla ž njim k svoji materi. Na kmetih, v majhni, revni vasi ob vznožju sv. Urbana, se je otrok naglo okreval. Tega leta ga ni pustila več v šolo. Pazila je nanj, dolgo ni smel nikamor brez nje, ob nedeljah sta skupaj odhajala na krajše izlete, na Pohorje, k Dravi in v njeno rojstno vas. Poleti pa ga je pustila samega v park.

Rihard ni niti za hip več zdržal v hiši. Takoj po zajtrku je pobegnil na igrišče. Fantje, ki jih je občudoval, so bili predrzni in tak je skušal biti tudi

on. Zjutraj ni več rekel: „Mama, tako rad bi imel kakao namesto kave. Če mi ga skuhaš, bom zelo priden, boš videla,“ temveč: „Kaj ne bi dobil kakava! Te žlobodre ne prenesem več.“ Nekega jutra je prišel zelo zgodaj v park. Bilo ni še nikogar. Nekaj časa se je potikal krog igrišča, potem pa je odšel v novi del parka k ribniku. Že od nekdaj je ljubil ta kraj. Sedel je na klop, tik ob vodi. Bilo je nekoliko hladno jutro. Blizu njega sta dve deklici krmili laboda: večja je bila svetlih, rdečkastih las, ki so ji padali zadaj daleč na tilnik. Postavila se je čisto k vodi, v eni roki je imela košček kruha, z drugo pa se je oprijela železne ograje. „Boš? No, kaj res ne boš?“ je klicala živali, ki se je počasi, dostojanstveno umikala proti sredini ribnika. Ko je dvignila pogled, jo je spoznal; bila je „mala Lizika“.

Odšla je, preden se je mogel odločiti, da bi jo ogovoril. Ona sama ga ni prepoznala.

Potem je prišel skoraj vsak dan k ribniku. Toda Lizike ni bilo več.

Ko se je nekega večera vrnil domov, upehan, odrgnjenih kolen in komolcev, ni bilo v kuhinji nikogar. Bilo je blizu osme ure. Glasovi, ki so prihajali iz spalnice, so ga napolnili s strahom. Razložil je materin glas, govorila je tiho, šepetajoče. Potem je nekdo zajokal, naglo in zopet obmolknil. Ni se upal vstopiti. Čutil je, da se je nekaj zgodilo, nekaj nenavadnega; stal je pri oknu, z očmi uprtimi v velik lončen vrč, ki je ležal prevrnjen na tleh. Obkroževala ga je ogromna luža razlitnega mleka. Ničesar ni razumel, ne teh šepetajočih glasov, ki so se v kratkih presledkih trgali iz spalnice, ne pridušenega ječanja. Človek, ki je nenadoma vstopil, ga ni niti opazil, šel je naravnost v spalnico, velik, da se je moral skloniti, ko je prestopil prag v sobo.

Potlej so hodili ven in noter. Bil je odrinjen v kot, droben in tih. V ženski, ki se je ustavili med vrati, je spoznal hišno gospodinjjo; na hodniku za njenim hrbtom se je prerivalo nekaj žensk, videl je, kako so silile v stanovanje, polglasno pregovarjajoč gospodinjjo, da bi se jim umaknila.

„Nič, sem rekla,“ je hitela ta in se ni zganila. Rihard je zaradi teme mogel razločiti le široke, težko se pregibajoče obrise njihovih postav, frfotajoče rute in roke. „Prosim, ne silite vendar. Zdaj je zdravnik pri njej,“ je s tihim, a srditim glasom ponavljala gospodinja ter jih neprestano odrivala.

Riharda je vse to navdajalo z grozo. Nihče se ni zmenil zanj, pustili so ga v kotu za ognjiščem in kljub temu, da se je zunaj že popolnoma stemnilo, se ni nihče spomnil, da bi prižgal v kuhinji luč.

Minilo je pol ure, minila je ura. Stisnil se je čisto k steni in zaprl oči. Občutje groze v njem se je umaknilo silni telesni izčrpanosti.

Ko je odprl oči, je bilo v stanovanju čisto tiho. Prestopil je nekaj korakov in zadel ob pručko, ki se je z ropotom zrušila. Obstal je, tipaje z rokami predse. Naredil je še nekaj korakov, se oprijel mize, kredence, vrat. Bil je zunaj.

„Rihard, ti tu?“ Bil je gospodinjin glas. Stala je nevidna v temi vrhu stopnic. „Nate smo čisto pozabili... Zdaj pojdeš z menoj. Mame ni doma.“ Primajala se je k njemu in ga potegnila za seboj v prvo nadstropje. Bila je velika, močna ženska, trdih, moških potez, a mehkih, skoraj otožnih oči. Ni se upiral. V prvem nadstropju pa je nenadoma bruhnil v tih, krčevit jok. Tedaj se je sklonila k fantu in si ga dvignila v naročje. „Nič ni hudega, moj mali, nič... Jutri bo že dobro. Lačen si, kaj ne?“ Stiskala ga je k prsom, vsa pretresena od nenadnega otrokovega joka; sama ni imela otrok in ko je čutila ob sebi to drobno, nežno telesce, se je vzbudilo v njej občutje, tako slično ganotju, da so se ji zganile ustnice in od zadrževanih solz stisnilo grlo.

Fant se je je oklenil kot matere. „Seveda,“ je hitela, božajoč ga po svetlih, rahlo kodrastih laseh. „Zdaj boš jedel. Potem pa ti bom pripravila posteljo in boš takoj legel.“ Nesla ga je v kuhinjo in ga posadila na stol.

Rihard ni videl matere nekaj tednov. Rekli so mu, da je odšla v Ljubljano in da mora priti vsak čas. Jedel in spal je pri Knezovih. Bil je sam in ni šel nikamor več. Niti v park. Potem je nekega dne prišel oče. Bil je skrbno oblečen in ves spremenjen, govoril je s tihim, rahlo trepetajočim glasom in ko so mu pripeljali dečka, ga je dvignil k sebi ter ga poljubil. „Prišel sem ponj,“ je dejal.

„Kako ponj?“ je vprašala gospodinja in se postavila pred Riharda. „Kaj nimate že dovolj?“

Arnoh se je naglo vzravnaval in ko je spregovoril, se je le s težavo krotil. „Fant pojde z menoj... Mislim, da mi tega ne morete braniti... Koliko je račun, prosim? Sedem dni ste ga imeli na hrani in stanovanju.“

V njenem pogledu je bil zgolj prezir. Rekla je: „Nič. Toda zapomnite si: če bi bilo to za vas, bi tega nikoli ne storila. Nikoli. Vi ste zver v človeški podobi.“ Obrnila se je in naglo odšla.

(Dalje sledi.)

Politični obzornik

Ob opciji na južnem Tirolskem

Neposredno pred sedanjo vojno je pričela Nemčija veliko akcijo za izselitev Nemcev iz tujih držav, kjer žive več ali manj odrezani od svoje domovine. Ne da bi se spuščali v razloge tega velikega preseljevanja ljudi, je potrebno poudariti nekaj dejstev, ki so važna tudi za nas.

Po vojni je ostalo okoli 30 do 40 milijonov ljudi, ki so se šteli za narodne manjšine. Ob novi razmejitvi Evrope se na narodnostne meje ni oziralo tako, kot bi bilo potrebno. Imperialistična Evropa je tako nasilno ureditev nekaj časa sicer lahko prenašala. Narodnostno vprašanje pa je danes brez dvoma eno izmed težkih vprašanj, ki je pričelo Evropo razjedati in je povečalo število nezadovoljnih s sedanjim stanjem. Manjšinska zaščita, ki so jo večji del morale sprejeti samo manjše države, je bila formalna. Tudi Društvo narodov je bilo za vprašanje manjšin gluho.

Arnohovi

Milan Šega

III.

Gospa Lužarjeva se je po moževi smrti preselila iz Ptuja v Ljubljano k materi, v mesto, kjer je preživljala svojo mladost, na plesih, promenadi, v nekem burnem, nenavadnem zagonu, neugnana in vedno pripravljena za vsakršne neumnosti ter dejanja, ki ji niso bila prav v ničemer v korist. In prav taka nepremišljenost je bila tudi njena prva ljubezen, mlad, bolehav fant, nekoliko čudaški in, kot ga je na prvi pogled označila njena mati, „le malo preveč bohemski, nesoliden“. Toda dva in dvajsetletni Kristini je bilo vse to malo mar. Ko sta se naveličala večernih sprehodov po Rožniku in je fant dobil mesto suplenta v Ptuj, sta se na vrat na nos poročila. Dve leti je bila celo zelo srečna, nič je ni motilo, niti malo provincialno mesto, niti težke razmere, v katerih sta živela. On jo je oboževal. S štiri in dvajsetim letom je rodila Liziko. Bil je to višek njune sreče, labodja pesem dveh mladih, nenavadno krojenih ljudi; leto dni po porodu je Kristina pobegnila k materi v Ljubljano. Tu je ostala skoraj vse leto, nema za vsakogar, ki si jo je drznil spraševati o vzrokih nenadne odločitve, a razdražljiva do besnosti, če jo je o tem spraševala mati. „Moraš resnično vse vedeti, a? Tebi ne sme ostati nič skrito na svetu?“ je kričala nad materjo, ki jo je skušala pomiriti. „Saj jaz trpim za to, ne? Torej?“ Nekaj dni pred božičem pa se je zopet vrnila v Ptuj. Mati je vedela, da je zdaj ne bo več nazaj, da bo zdržala; Kristina je bila že od nekdaj trmast, neupogljiv otrok, močno zaverovan vase in domišljav. In ko je prihodnjo jesen obiskala svojo hčer, ji je bilo kmalu vse jasno. Kristina je moža sovražila, gnusil se ji je. Ivan Lužar je bil zdaj le senca nekdanjega „bohema“, suh in slaboten, nemiren ter bolešno razdražljiv. Njegova ljubezen do Kristine se je izražala v pretirani, čudaški vdanosti, v tihih prošnjah in v strahu, da je ne izgubi. Krčevitost, s katero se je je oklepal, je mejila skoraj na blaznost.

S tridesetim letom pa je nenadoma vdovela. Bila je to zanjo nepričakovana odrešitev in ko se je vrnila k materi v Ljubljano, ni mogla skriti svojega zadovoljstva. Toda to je trajalo le nekaj dni, potem je postala zopet mračna in tiha. Bilo ji je trideset let in je bila še vedno zelo lepa. Bila je visoke, nežne postave; temne oči, ki so ji dajale spokojen, premišljujoč videz, so bile v ostrem nasprotju s svetlo barvo njenega lica ter las. Bilo je sredi poletja. Po cele tedne se ni ganila iz stanovanja, ostajala je v svoji sobi, pri klavirju, ali pa na terasi, kjer je dolge ure poležavala na soncu. Le kdaj pa kdaj je prišla k materi v kuhinjo, sedla na pručko pri ognjišču in jo opazovala pri delu. Nekoč je rekla: „Se ti ne zdi smešno, da ostajam tako doma, brez dela in tebi v napoto?“

„Mislila sem ti že reči... Toda saj pri tebi ne pomaga nobena pametna beseda,“ je odvrnila mati, majhna, žilava ženska. „V napoto pa mi nikakor nisi. In upaš, da boš tako dolgo zdržala?“ Materine ustnice je preletel skrit smehlaj.

„Hočem. Slišiš? Hočem tako,“ je vzkliknila Kristina in se ježno vzravnila. Po tem razgovoru se je ogibala celo kuhinje. Mati jo je pomilovala in se bala zanjo. V svoji trmi in nagnjenju do vsega nenavadnega je bila zmožna vsake neumnosti. Toda ni se je več dotaknila, pustila jo je, da je vztrajala v svojem dalje, le pazila je nanjo, previdno ter rahlo, da ne bi užalila njenega preobčutljivega ponosa. Kristina sama je ni nikoli poprosila pomoči, čeprav je le stežka prenašala svojo samoto.

Nekega dne v marcu je v materi prekipelo: „Rada bi vedela, le čemu vse to... Tvoje početje presega vse meje.“ Kristina jo je pogledala z osuplim, skoraj prosečim pogledom. Zadnje dni je napetost v njej popustila in nenadoma se je sama znašla pred nečim težkim, nepojmljivim; materine besede so jo docela prebudile.

„Ne vem, res ne vem,“ je rekla, se dvignila z sofe, kjer je sedela, ter stopila k oknu. Zunaj se je večerilo. Pihal je topel spomladanski veter, poln vznemirjajočih pričakovanj ter vonja po sveži, drameči se zemlji. Nebo nad drevjem in strehami je bilo narahlo orošeno s prvimi odsevi utripajočih zvezd.

Obrnila se je k materi ter rekla:

„Trideset let mi je šele in mislim, da lahko začnem znova... Čas je, da se spametujem!“

Po večerji je jela zahajati z materjo v kavarno. Gledališča ni ljubila. Sedeli sta ponavadi na istem mestu, pri oknu, od koder je bilo videti na cesto; mati je pregledovala časopise, Kristina pa je opazovala ljudi. Bila je nemirna. Skoraj nikogar ni več poznala. Znanci iz deklških let so se poženili, videla jih je z ženami, prihajali so resnih, zaskrbljenih obrazov, z otroki; niso je opazili, in če je kdo slučajno zašel s pogledom k njeni mizi, jo je pozdravil napol začudeno napol pomilovalno. V prvih toplejših dneh je odložila črno obleko. Zjutraj je rada vstajala zgodaj ter pospremila Liziko v šolo. Ljubila je jutranje izprehode, v soncu, sveža, oblečena v svetel pomladanski kostum. Nazaj grede se je za nekaj trenutkov ustavila v parku, pokadila v kakšnem skritem kotičku cigareto, kupila časopis in se naglih korakov vrnila v stanovanje.

Jela je zahajati v družbo, med ljudi in ob neki priliki, ko so se odpeljali z avtom v Kamniško Bistrico, ji je bil med drugimi predstavljen tudi Arnoh. Njen prvi pogled se je radovedno ustavil na njegovem širokem, zdravem obličju; bil ji je všeč. Bila je še vedno čisto sama. Moški, ki so jo obkroževali, so ji bili več ali manj zopni. Sovražila je vse, kar se ji je vsiljevalo; in v vseh teh ljudeh je bilo nekaj, kar jo je spominjalo moža, njegovih nebogljenih, bolešno razdražljivih kretenj ter prosečega izraza njegovih pogledov. V tem ni bilo nič novega, nič vznemirjajočega. Arnoh pa je bil molčeč, vase zaprt in skoraj nevljuden. Nekajkrat so odšli skupaj na izlet, v Kranj, Škofjo Loko in se vrnilo šele proti jutru. Gledala ga je, ko je stopal poleg nje, visok in močan, a kljub temu prožen in prikupen. Počutila se je kakor otrok, če je bila v njegovi bli-

žini, vesela in razposajena; veselilo jo je, če se je ozrl nanjo, ves začuden in prevzet od njenega nenadnega smeha.

Arnoh je preživel v Ljubljani ves svoj bolezenski dopust, stanujoč pri sestri, ki ga je že od nekdaj razvajala in mu dajala vse, kar je od nje zahteval. Zato jo je obiskal, kadar je le mogel. Na predvečer svojega odhoda je povabil vso družbo k sestri na dom. Po polnoči se je nenadoma znašel v jedilnici sam s Kristino. Bil je nekoliko vinjen, ležal je na zofi in jo skrivoma opazoval. Iz sosednje sobe je bilo čuti petje, drsanje plesočih parov in igranje gramofona. „Jutri pojdem in mogoče se nikoli več ne vidimo,“ je dejal.

„Nikoli?“ Sedela je na stolu pri mizi. „Mogoče pojdem še te dni v Ptuj, kjer imam nekaj znancev. Če vas veseli, me obiščite. Pisala vam bom.“ Tedaj je vstala ter stopila k njemu. „Nič niste srečni,“ je rekla. „Še nikoli vas nisem videla od srca veselega.“

„Vi mislite, da more biti človek v mojih letih resnično srečen?“ je dejal trpko; bil je nenadoma ves mračen, kakor izgubljen.

„O, jaz mislim da,“ je menila. „Toda čemu toliko poudarjate: v mojih letih!“ Pogledala ga je, naglo, izpod trepalnic. Potem je povzela: „Na vašem mestu bi si jaz zaradi tega ne belila glave. Mogoče, pravim... mogoče je sreča za vas bliže, kot si sami mislite. Le seči je treba po njej.“ Ozrla se je zopet vanj, toda zdaj naravnost in ukazovalno.

Potem ga ni videla nekaj tednov. Poslala mu je dve karti. Iz pisma, ki ji ga je pisal, je lahko razbrala, da se mu toži po njeni bližini; in odpotovala je prej, kot je sprva nameravala. Čakal jo je na peronu v Mariboru. Stal je pred njo kakor šolarček, nesiguren, in ko mu je ponudila roko, jo je nerodno dvignil k ustnicam ter jo poljubil.

„Vi ste mi pravi,“ je vzkliknila. „Kaj, če vas kdo zatoži!“

„Briga me,“ je zamrmral.

„Čisto nič?“ Morala si je priznati, da ji ugaja način njegovega govorjenja. Vdanost, ki so jo razdevale njegove besede, je imela zanjo nek poseben čar, in počutila se je čisto mlado, sedemnajstletno, prvič zaljubljeno. Potem ga je vodila po Mariboru. Bil je poslušen, tih in vdan. V parku sta sedla na klop.

„Nikoli nimate vaše gospe s seboj,“ je rekla. „Zelo rada bi jo spoznala.“

„Saj je nič ne veseli,“ je odvrnil. Hotela je, da bi ji govoril o njej; ni se je prav predstavljala. Vedela je sicer, da je njuno zakonsko življenje vse prej kot srečno, toda nikoli ji ni prišlo na misel, da bi zaradi tega dolžila Arnoha. V njem je videla le dobričino, človeka, ki bi ga bilo potreba voditi za seboj kot medveda. Rekla je:

„Nekoč me boste vzeli s seboj... Boste videli, da bova takoj zelo dobri.“ Odpeljala se je z večernim vlakom.

Arnoh jo je v Ptujju dvakrat obiskal. Domov grede se je ustavila v Ljubljani le za nekaj ur. Bila je zelo mirna, spokojna. Gledala ga je, ko je stal poleg nje, tuja in daljna. Ni si mogla drugače. Nenadoma je začutila, da mu je kljub

vsemu še vedno zelo daleč, in ko je opazila, da zaradi tega trpi, se je rahlo dotaknila njegove roke. „Jeseni se zopet vidiva, ne?“ je rekla in se mu nasmehnila.

Do jeseni je ostal v Mariboru. Hotel je delati, a ko je spoznal, da išče v delu le pozabe, se je nekega dne pred koncem počitnic odpeljal v Ljubljano. Zvedel je, da je Kristina že nekaj tednov v Ptujju. Bil je pri njeni materi. Sprla se je z njo, vzela Liziko in odšla. Stara ženica je gledala na vse to čisto mirno, ni je vznemirilo. „Gotovo ne poznate moje hčere,“ je rekla. „Ne, saj je nočem črniti pred vami. Celo zelo dober otrok je.“ Pogledala ga je, kakor da hoče preценiti njegovo vrednost, in povzela: „Zelo muhava je. Njej ne pomaga nobena pametna beseda. Kar si ona vtepe v glavo, drži. Noče se vdati. Za nobeno ceno... Zdaj misli, da bo bolje živela sama. Slišite, sama! In to pri osemsto dinarjih mesečnih dohodkov.“

„In čemu ravno v Ptujju?“ je vprašal.

„To pa sam bog vedi! Mogoče, ker je tam ceneje... mogoče pa tudi kaj drugega.“ Povabila ga je na čaj. Ostal je pri njej do večera.

Nekega dne v septembru se je odpeljal z avtom v Ptuj. Odšel je navsezgodaj. Bilo je hladno, deževno jutro. Našel jo je v majhnem, dvosobnem stanovanju. Odprla mu je Lizika. Sedela je pri mizi in pletla. Imela je gole roke in vrat; bila je vsa sklonjena nad delom, in ko je vstopil, mu je brez besede ponudila stol poleg ognjišča.

„Čemu mi niste pisali, da ste tu,“ ji je dejal očitajoče. Čutil se je ponižanega, odveč.

„Pisala?“ Dvignila je obraz in ga polna začudenja pogledala. „Čemu vendar?“

Bil je trdo zadet. „Da, res je, čemu prav za prav!“ je dejal. Hotel se je dvigniti.

„Ne,“ je rekla ter odložila pletenje. „Če ste že tu, boste še ostali... Skuhala vam bom malo črne kave.“

Kosil je v gostilni. Ko jo je povabil, naj ostane z njim, je odklonila. „Z Liziko jeva pri gospodinji. Ne bi se ji rada zamerila.“ Popoldne sta preživela ob Dravi. Ob dveh se je nanagloma zjasnilo, bil je topel, sončen dan. „Res ne vem, čemu sva tu,“ se je hudovala. Arnoh je stopal molče, kakor da je ne sliši. Opazila je, da se z nečim bori, njegov pogled je bil poln negotovega, trepetajočega sijaja. Zavila sta skozi redek gozd, oba tiha, in medtem ko se je ona vsak korak sklonila ter utrgala cvetlico, je on strmel v njene gole roke in v njeno mehko, ponosno telo. Imela je na sebi temno modro bluzo, skoraj črno, s tankimi belimi črtami ob kratkih rokavih ter ovratniku. Čevlji so ji bili blatni ter ponošeni.

„Vem, da ne marate posebno za mojo družbo,“ je spregovoril nenadoma. „Toda reči vam moram, da mi je zelo hudo brez vas. Rad bi vas imel — nikar mi ne zamerite, prosim — vedno poleg sebe...“ Premolknil je in postal. „Zdaj pa recite, lepo vas prosim, recite, da se vam zdim smešen...“ Ni mu odgo-

vorila. Čez nekaj korakov sta stopila iz gozda, na širok, nepregleden travnik. V bližini se je paslo nekaj ovac. Bil je tih, brezvetren popoldan.

Kristina se je ustavila, da bi povezala šopek, ki ga je nosila v roki. Pustila je, da jo je prehitel za nekaj korakov. Potem je gledala za njim, njegovo krepko, mišičasto telo se je temno odražalo na svetlo modrem popoldanskem nebu. Poklicala ga je.

„Lepo delate z menoj,“ je kliknil. „Mislil sem, da ste poleg mene.“

„Jaz? Res, lep kavalir ste mi... Niti toliko vam nisem vredna, da bi me počakali.“

Približala se mu je, počasi, z dvignjeno glavo, temne mirne oči je imela uprte mimo njega v pisano množico dreves, ki so se vrstila vzdolž brega. Njen korak je bil korak zmagovalca, miren in dostojanstven. Stopila je predenj in se ga brez besede oklenila.

„Čemu si tako potr... Zdaj me lahko poljubiš,“ je rekla, ko je stal in se ni zganil, nem in osupel.

„Ne, nisem se upal, ne,“ je jecljal, sklonil se je k njej in ji pogledal v oči, ki so se mu smehljale naproti. Vrnila sta se še pred večerom. Večerjala sta v kuhinji, pripravila mu je ocvrta jajca, Liziko pa je poslala po vino. Ko je jedel, je sedla pokraj njega in ga gledala. Sama se je jedi komaj dotaknila. Bila jo je sama nežnost, smejala se je in čebljala o podrobnostih, ki se jih je spominjala o njunem prvem srečanju. Arnoh pa je medtem občudoval vsako malenkost na njej, drobne, lepo oblikovane prste, polt na licih, polne mladostne ustnice ter bleščeče se zobe. Tedaj se je domislil njene matere.

„Slišal sem, da si nekoliko muhasta,“ je dejal.

„O, da,“ je rekla, „celo zelo. Toda prav gotovo si ob isti priliki slišal tudi to, da sem zelo trmasta in da nikoli ne popustim od tega, kar sem si ubila v glavo. In...“ Vzela je njegovo roko in jo rahlo pogladila. „...zdaj si ti ta žrtev, ki sem si jo ubila v glavo.“ Popila sta vino in Arnoh se je pripravljajl za odhod. Šla je ž njim do vežnih vrat. Zunaj je bil svetel, negiben večer.

„Me vzameš s seboj?“ je vprašala, naglo in tiho, da jo je komaj razločil.

„Zelo rad,“ je odvrnil; bil je preveč srečen, da bi mogel misliti na karkoli; v nekaj urah se je svet zanj popolnoma spremenil, šel je vanj, v življenje, ki se je odpiralo pred njim, brez premisleka, kakor v snu. Med vožnjo v avtu je slonela na njegovi rami, topla in vznemirjena, čutil je njen dih na vratu, njeno roko, ki se ga je oklepala.

„Dejal boš, da si mi ponudil sobo,“ je rekla, ko sta se približevala Mariboru. „Da sem prišla k... Liziki, ki leži recimo v... sanatoriju, ne?“ Ko se je avto ustavil pred Arnohovim stanovanjem, je bilo nekaj minut čez dvanajsto.

(Dalje prih.)

Arnohovi

Milan Segar

IV.

Postal je pri vratih in prisluhnil v sosednjo sobo. Šum, ki ga je pred nekaj trenutki tako vznemirjal, je zdaj nenadoma utihnil in iz sosednje sobe ni bilo ničesar več čuti. Bilo je že blizu pete ure in ob tem času je Lizika ponavadi legla v posteljo; igranje na klavir, prerisavanje vzorcev iz modnih revij in hoja po sobi, s čimer se je bavila preko dneva, jo je utrudilo. V stanovanju je vladal popoln mir.

Ugasnil je cigareto in odšel v Lizikino spalnico. V sobi je bilo temačno, da je komaj razločil razne predmete, opravo in njo samo, ležečo preko postelje, napol razgaljeno, z razmršenimi lasmi, spečo. Zaspala je, ne da bi se mogla do kraja sleči, ramena in noge do kolen so ji bile gole. Pokril jo je in sedel na stol poleg njene postelje.

V sobi je dišalo po svežih jabolkih. Ta vonj, ki je bil tako značilen za Lizikino okolico, se mu je zdel neprijeten, pretiran. In prav to, da on ni ljubil tega sladkobnega, z vonjem po zdravilih in jabolkih nasičenega ozračja v njeni spalnici in ona ne dima njegovih cigaret, ju je pripravilo do tega, da sta le redko kdaj prestopila prag, ki je razdvajal njuni sobi. Pogovarjala sta se ponavadi skozi zaprta vrata. To je bilo med njima nekaj tako vsakdanjega, da se jima ni zdelo niti več smešno.

„Kaj igraš?“ je vprašal Rihard nekega dne in stopil bliže k vratom; bilo je nekaj tednov po njegovi maturi.

„Nič. Kar tako, po tipkah razbijam,“ je odvrnila Lizika in prešla iz otožne melodije v Straussov valček. „Moja kompozicija.“ Njene oči so sijale od hudomušnosti.

„Bom stopil v sobo,“ ji je zagrozil in sedel v fotelj blizu vrat.

„Prosim, prosim, kar izvoli, toda tu notri grozno smrdi po jabolkih,“ je rekla. Ni več vzdržala. Prasnila je v smeh, da so ji solze stopile v oči.

Rihard se je v trenutku zavedel, da je v Lizikini spalnici in da je skoraj zaspal. Moral se je nasmehnuti. Vstal je in hotel oditi. Ko se je ozrl na Liziko, je videl, da se je že prebudila in da ga opazuje skozi prste desne roke, ki si jo je položila na oči. Vedel je, da bo zdaj zdaj bušila v smeh, zato se ji je naglo približal in ji odstranil z obraza drobno, z modrimi žilicami prepreženo roko ter jo stisnil v pest. Vrisnila je.

„Rihard, ti si divjak,“ je rekla in se obrnila k steni. „Saj vidiš, da spim.“ Njen glas ni zvenel prav nič očitajoče.

„Tako? No, potem pa oprost, zelo mi je žal. Ko vstaneš, pridi v jedilnico, tam te počakam. Po večerji pojdeš z menoj v mesto. Prav?“ Uprl je oči v njena gola ramena in se počasi, brez šuma odmikal proti vratom v svojo sobo.

„Ne, počakaj še malo,“ se je vzbudila Lizika in se dvignila na roke. „Saj nisi jezen, Rihard, kaj?“

Rihard je obstal.

„Nisi jezen, kaj ne?“ je ponovila in nagnila glavo na levo rame. Pogled njenih oči ga je prosil, naj ji oprosti.

„Sem,“ je odvrnil napol smeje.

„Rihard,“ je vzkliknila, „sedi sem! Povedala ti bom, kaj se mi je sanjalo.“ Počakala je, da je sedel na rob postelje poleg njenih nog in se ji nasmehnil. „Saj se razumeva,“ je bilo rečeno v tem smehljaju. „Rad te imam.“

„O, seveda,“ so odvrnile Lizikine oči. „Ti dobro veš, da prej nisem spala in da ti zdaj samo nagajam.“

Po tem tihem dogovoru in ko ji je Rihard poljubil ozko, toplo ročico, je jela Lizika naglo, zroč zdaj predse zdaj v Riharda, pripovedovati, kako je bilo v sanjah lepo, da so stanovali nekje, kjer je bilo vse tako čudovito in prelesno (menda v Italiji) in da sta bila sama v veliki, svetli sobi; bilo je čisto tiho, le nekje zunaj, daleč na cesti je ropotal težko obložen voz, ki je prihajal vedno bliže, dokler se ni ustavil pred njihovim vrtom.

„Pomisli, koga sem videla, ko sem se sklonila skozi okno... Uganeš?“ Pogledala ga je in za nekaj trenutkov obmolnila. „Tvojega papana. Stopal je poleg voza z bičem v roki, ogrnjen v teman, do čevljev segajoč plašč. Na vozu pa je sedela tvoja mama. Dobro sem jo razločila... Potem se je vse zmešalo.“

Rihard se je dvignil. „Vse to je mogoče seveda le v sanjah. Če bo jutri lepo, pojdeš popoldne z menoj na pokopališče, ne? Zdaj bo že teden dni, kar nisem bil tam.“

Odšel je tih in nemiren. Vedela je, da bi mu ne bi smela omeniti matere. Trpel je zaradi spomina nanjo in najmanjša stvar ga je mogla močno vznemiriti. Jeseni bo dve leti, kar je umrla na vnetju rebrne mreže, naglo in nepričakovano; Rihardu je bilo tistikrat šestnajst let in je zvedel za materino smrt šele pol leta po pogrebu. Ves ta čas je preživel pri njeni materi v Ptujju in tu tudi končal šesti gimnazijski razred. Bil je tih, smešen dečko, bojazljiv, velikih temno sivih oči ter bele, dekliško nežne polti. Živel je sam zase, doma v svoji sobi in pa na vrtu. Tu ga je videla, ko je ležal na travi ter prebiral knjige, ki mu jih je prinesel Arnoh. Zanj se ni zmenil; če je prišla k njemu, se ji je sicer umaknil in ji naredil prostor, da je mogla sedeti v senco, a to je bilo tudi vse.

„Nič se ne meniš zame,“ mu je rekla nekega dne, ko sta odhajala skupaj v šolo. Stopal je poleg nje, mrk in nataktnjen. Toda že tistikrat ji je bil najljubši v trenutkih, ko je mršil čelo in se mučil zaradi nečesa, kar je bilo njej deveta briga. Približala je svoj obraz njegovemu in se glasno zasmejala. „Veš, da si zelo smešen tak... Sedemnajst let ti bo in si še vedno tako štorast. Marsikdo bi bil vesel, če bi me smel spremljati.“ Obrnila se je vstran in ga ni več pogledala. Bila je vitkega, zdravega telesa, polnih, rdečih ustnic ter nemirnih oči. In taka je bila vsa. Nikoli ni mirovala. Če se ji je zljubilo, je sredi večerje nenadoma

skočila pokonci ter stekla na vrt. Potem je po četrť ure strmela v nebo, prisluškovala vetru, ki ji je mršil lase, tiha, široko razprtih oči.

Bilo ji je petnajst let, ko se je mati poročila z Arnohom. Preselili sta se v Maribor.

Arnoh je zanjo v hiši toliko da obstajal. Ni ga opazila, bil ji je tuj in nepotreben. Z začudenjem in nejevero v očeh je opazovala mater, ki je ravnala ž njim s posebno uvidevnostjo ter nežnostjo, kakršne pri njej ni bila navajena. Bilo ji je zoprno, ko je videla, da jo je poljubil vpričo nje in da se ga je ona potem oklenila. Ob večerih sta bila z Rihardom sama v stanovanju. Ona je sedla k ognjišču, se stisnila v kot, do nosu zavita v rdečo ruto, on pa je sedel pod luč in bral. Sovražila je te njegove knjige.

Zdelo se ji je, da jo prezira. „Lahko bi se pogovarjal z menoj,“ mu je rekla; pogledal jo je, in njegove oči so bile čisto mirne, obraz skoraj top. Odložil je knjigo.

„Ti je dolg čas?“ je vprašal.

Njej je šlo na jok. „Tebi nič, seveda. Ti se imenitno počutiš pri svojih knjigah,“ se je trgalo iz nje; njen pogled je bil poln sovraštvá. „Nisem navajena čepeti ves večer doma in gledati tako puščobo, kot si ti.“

Toda kljub temu se ni nič spremenilo. Kristina in Arnoh sta odhajala po večerji v kino ali gledališče, ob sobotah pa v kavarno in se vračala šele po polnoči. Rihard se je pridno pripravljá za zadnje šolske mesece. Bil je tih, vase potegnjen in nezaupljiv. Po materini smrti ni bilo zanj ničesar več, ves čar, ki mu ga je pod vtisom sončnega popoldneva v Bohinju okoli obeh žensk, Kristine in Lizike, napredla njegova domišljija, se je kmalu izgubil v nič. Čutil je le, da ju mora prezirati in v tem je hotel biti neizprosen. Bili so dnevi, ko je silno trpel zaradi tega; omagoval je. Kristina njegovega prezira kakor da ni opazila. Brigala se je zanj in mu skušala ustreči v vsaki malenkosti. Bila je lepa, čudovito nežna.

„Rihardu sem danes nekaj kupila,“ je rekla nekoč, ko se je vrnila iz mesta. Vzela je iz torbice majhen zavitek in si ga položila v naročje. Rihard je stal pri oknu, stisnjenih ustnic in bled. Ni se ozrl.

„Ugani!“ je kliknila.

Srce mu je burno utripalo. Čutil se je poraženega, slabega, brez moči. Obrnil se je počasi in mukoma. „Si mi prinesla uro,“ je dejal; že nekaj let si jo je želel, majhno zapestno uro, kakršno je videl pri svojih sošolcih. Zdaj je bila tu, v njenem naročju. „Si mi jo ti kupila?“

„Kdo pa?“ je odvrnila in se nasmehnila. „Me boš poljubil?“

Stopil je k njej in jo poljubil. Potem si jo je dal na roko in bil ponosen nanjo, toda nekje na dnu je ostalo nekaj grenkega in to mu je jemalo večji del užitka.

Pred konec počitnic sta ostala dolgih štirinajst dni čisto sama. Arnoh in Kristina sta bila v Ljubljani. Lizika se je nenadoma počutila dovolj močno, da je skušala razumeti materino početje. Nikoli se ni mogla misliti, da je materi

kaj več do Arnoha in teh štirinajst dni ji je to vero le potrdilo. Bila je potolažena. Jedla sta v gostilni blizu stanovanja, zajtrk pa je pripravila sama. Opazila je, da pomenijo Rihardu ti dnevi, ki sta jih preživljala sama v velikem štirisobnem stanovanju, dosti več kot njej; bil je vesel te prostosti in tišine, praznih sob ter spremembe v hrani. Po kosilu sta se vozila skupaj na kopanje; bili so lepi, vroči dnevi. Poiskala sta si samotno mesto ob Dravi, najrajši nedaleč od Felberjevega otoka, in tu sta prebila ves popoldan. Lizika je imela za kolo svetlo modro krilo in belo, rahlo pikčasto bluzo; ko sta vozila skozi mesto, je Rihard z zadovoljstvom ugotavljal, da zbuja dekle poleg njega nemajhno pozornost. Potem jo je jel ceniti še sam. Občudoval je njeno mlado, prožno telo, ko je po prstih stopala v vodo, vsa trepetajoča od mraza, ko je plavala in ko je ležala ob njegovi strani.

Prišlo je počasi, kradoma in ko je stal nekega nedeljskega popoldneva pri oknu v svoji sobi ter gledal na vrt, kjer je Lizika obirala prvo sadje, se je ob pogledu nanjo zganilo v njem rahlo, nejasno občutje ugodja in sreče, videl jo je tako, kot je stala tistega dne v Bohinju, razmršeno v žgočem soncu, visoko in divje lepo.

Zvečer jo je povabil s seboj v kino. Privolila je in odšla v svojo sobo, kjer se je preoblekla. Vrnila se je vsa nasmejana in ko je čez pol ure sedela poleg njega v zatemnjeni dvorani, se je počutil zelo srečnega. „Prav za prav ni nič hudega, če sva sama,“ ji je dejal, ko sta se vračala iz kina. „Popoldne bi hodila na kopanje, zvečer pa v park ali pa v kino.“

„O, da, zelo lepo bi bilo,“ je odvrnila. Njen glas je bil težak in ko sta stopila pod luč, je opazil, da je močno bleda.

V kuhinji je legla na zofo in zaprla oči. Bila je brez besed, le dihala je težko, na čelo so ji stopile znojne kapljice. Obstal je poleg nje, ne da bi vedel, kaj mu je storiti. Rad bi pokleknil k njej in ji poljubil ozko, od sonca zagorelo ročico ter lase, ki so ji padali preko ramen. Naslednjega dne je ostala v postelji. Hotel je po zdravnika.

„Ne,“ je prosila, „nikar ne hodi, vse to ni nič hudega.“ Pred večerom se ji je poslabšalo. Ležala je negibna, bledih, razpokanih ustnic in ko se je dotaknil njene roke, je občutil drget njenega telesa. Jokala je.

„Ti je zelo hudo?“ je spraševal; bil je ves zbeگان in potr v dno duše. Ničesar ni razumel, strmel je v njen obraz, droben in moker od solz. „Prosim te, pusti, da grem po zdravnika,“ jo je rotil. Odkimala je in ga s stiskom roke zadržala. Ostal je pri njej kasno v noč. Ob enih ga je prosila, naj odide.

Potem se ni ganil več od njene postelje. Bilo ji je dosti bolje, mogla je sesti in dva dni kasneje je vstala. Prinesel ji je iz svoje sobe fotelj in ga postavil k oknu, kjer je popoldne sijalo sonce. Sam je sedel na pručko poleg njenih nog in ji bral iz svojih najljubših knjig. Opoldne se je komaj utrgal, da je stekel po kosilo.

„Zelo si dober z menoj,“ je rekla.

„Vse to delam zelo rad,“ je menil in se obrnil z obrazom k njej; za hip je premolknil. „Toda nekaj mi tu res ni jasno in nikar mi ne zameri, če te vprašam... Kaj ti je bilo prav za prav?“

Vrnila mu je pogled in se dotaknila njegovih las. „Nič, resnično nič. Včasih, zelo redko mi je tako in nikoli ne vem, kaj naj to pomeni... Mislim, da so živci.“ Pogledal jo je in njegov pogled ni mogel skriti presenečenja. Na njenem licu so se poznali sledovi trpljenja, toda njene oči so ga gledale mirno in toplo. Popoldne je odšla ž njim v park, bila je zopet vesela ter glasna in nazaj grede sta se celo ojunčila, da sta sedla na teraso Park-kavarne. Bila sta oba popolnoma srečna; vrnila sta se v prvem mraku.

Po maturi se je Rihard odločil, da pojde študirat medicino. V Ljubljano se je odpeljal sredi septembra; bilo je toplo, mirno jutro, ko je stal pri oknu vagona in se poslavljajal od domačih. Mesto pred njim se je kopalo v bleščečem se soju jutranjega sonca, mirno, napol prebujeno. Vlak je potegnil. Še enkrat se je sklonil skozi okno.

„Boš pisal?“ je zaklicala Lizika; na glavi je imela širok, bel klobuk, ki je segal z robovi skoraj do srede obraza. Ko je gledala za njim in mu mahala z roko, ga je morala sneti. Pisma so prihajala redno vsak teden. Bil je zadovoljen s stanovanjem, le hrana ni bila bog ve kaj. Prve mesece je bil zelo delaven, študij ga je vsega zavzel in ko je moral za božič domov, se je celo malo obotavljal. Prišel je zelo suh in blede. Sredi januarja pa jim je javil, da se ne počuti preveč dobro, prehladil se je v mrzlih predavalnicah in da je moral leči. Ostal je v postelji do konca marca, potem se je zopet lotil dela, tekal od predavanja do predavanja in se pripravljajal za prve izpite. Njegova pisma so bila nemirna, pisal je o seciranju, o profesorjih, o obupnih razmerah v bolnici in o svojem delu. Zelo rad bi bil zopet doma. Prišel je za nekaj dni, vesel in srečen. Po kosilu sta odšla z Liziko na Kalvarijo, pohajkovala sta po gozdu in on ji je navdušeno govoril o svojem študiju in o življenju na univerzi.

„Ti si mi pravi bruc,“ je rekla, „ves si prevzet in le na to misliš, kako se boš gulil.“

„Da, res je, toda potem, ko bom gotov in bom doktor, boš sigurno zelo vesela,“ ji je odvrnil.

„Ne vem,“ je kliknila in stekla pred njim. Lovila sta se okoli cerkve in ko jo je ujel, je potegnila njegovo glavo k sebi in ga naglo poljubila. „Da, zelo bom srečna,“ je rekla.

Marca je znova legel. Tokrat je bilo huje, bila je pljučnica in moral je v bolnico. Oče ga je dvakrat obiskal. Ko je toliko okreval, da je mogel zapustiti sobo, se je odpeljal domov. Tu je ostal do jeseni. Naslednjih devet mesecev pa je preživel v Italiji, ob istrski obali, na posestvu Arnohovich. Bilo je nevarno, da resno zboli na pljučih.

Čeprav je bilo do prihoda vlaka več kot dovolj časa, je odšla naravnost na postajo. Vlak je imel skoraj pol ure zamude.

Stopila je v restavracijo ter sedla k vratom, od koder je mogla pregledati ves peron. Bila je prepričana, da bo prišel kdo od domačih. Ko je zagledala Arnoha, se je umaknila k sosednji mizi. Restavracija je bila skoraj čisto prazna. „Čemu se prav za prav skrivam,“ je pomislila. „Zdaj je pa res vseeno.“ Obrnila se je tako, da jo je mogel opaziti. Videla je, da je prav tako nestrpen kot ona. Obstal je pri vratih in se očitno ni mogel odločiti, ali naj vstopi. Vsak hip je pogledal na uro.

Bilo je pol devetih. Dež je še vedno nabijal na pločevinasto streho. Ljudje, ki so jeli prihajati v restavracijo, so odrinili Arnoha od vrat h kiosku, kjer je obstal in si prižgal cigareto. Njegov pogled je nenehoma begal od človeka do človeka, se za hip ustavil na sopihajoči lokomotivi ter znova preletel peron in ljudi, ki so silili v restavracijo. Vstala je.

Ko jo je opazil, se je naglo nasmehnil, ugasnil cigareto ter se skozi množico preril k njej. „No, če bi vedel, da si ti tu, bi vstopil že prej,“ je dejal.

„Saj si si lahko mislil, da bom tu,“ je odvrnila ter odmaknila stol, da je mogel prisesti. Medtem ko se je ona že umirila, je Arnoh postajal vedno nestrpnejši.

„Z vremenom pa res ni imel sreče,“ je dejal. Skušal se je zbrati. „Najprej sem mislil, da bi mu šel naproti. Vsaj nekaj postaj . . .“ Vedela je, da se sili in da bi bil v teh trenutkih pred prihodom vlaka najrajši sam. Ko je obmolknil in se zazrl skozi vrata na peron, kjer je nastajala vedno večja gneča, se ji je resnično zasmilil. Bilo je le še nekaj minut pred prihodom Rihardovega vlaka.

„Mislim, da bo zelo vesel, ko bo spet doma,“ je rekla. Zdaj je tudi njej zadrhtel glas. Hotela je še nekaj reči, toda v tistem hipu se je oglasil signal prihajajočega vlaka.

„Tu je,“ je vzkliknil ter skočil pokonci. „Počakaj naju kar tu,“ je še dejal in skoraj stekel iz restavracije.

Ko je izginil v množico, je odprla torbico in si v zrcalu popravila lase.

Zagledala ga je že nekaj korakov od vrat, visokega in suhega. Bil je razposajeno nasmejan. Vstala je, toda čez trenutek zopet sedla; obšlo jo je nekaj kakor slabost, težak, mučen občutek jo je zajel vso, da je videla ljudi in mize pred seboj kot v polsnu. Od nekod se je oglasil oglušujoč ropot. Zavedela se je, ko je stal pred njo in ji prožil roko. Njegovega glasu skoraj ni razločila.

„Me ne boš poljubila,“ je dejal.

Vstala je in se ga naglo, brez premisleka oklenila okrog vratu. Bil je visok, da je morala stopiti na prste. Še zmerom ni odprla ust. Strmel je vanj, in ko je sedel, mu je brez odpora pustila, da je vzel njeno roko v svojo ter ji rahlo lomil prste. Čustvo nežnosti se je oglašalo v njej z vedno večjo silo. Če je še pred nekaj trenutki ugibala, je bila zdaj o svoji ljubezni zopet prepričana. Nemir in strah sta se umikala novemu občutju, ves napor zadnjih dni je bil pozabljen. Njene oči so zasijale.

„Si vesel, da si zopet tu,“ je rekla.

„Seveda, zelo vesel,“ je dejal in se z občudovanja polnim pogledom ustavil na njenem obrazu.

Potem so vstali in odšli na peron. Dež je jenjal. Zunaj so sedli v taksi.

Avto se je ustavil pred enonadstropno hišo, ki je bila kakor vklenjena v zelenje pozno jesenskih barv. Pročelje je razsvetljevala cestna svetilka, pritrjena nad visoko obokanim vhodom. Ob straneh in zadaj hiše je zevala brezmejna tema, posamezne luči nekje v ozadju so migotale kot zvezde na polnočnem nebu. Od vsepovsod se je širil vonj po pravkar prestalem deževju, po mokrem listju in zemlji.

Rihard je za trenutek obstal pred vrtno ograjo ter z razprtimi nosnicami vdihaval hladno, osvežujoče ozračje. Obstala je tudi Lizika. Bil je nekaj korakov pred njo, v svetlem dežnem plašču, z rokami v žepu ter nekoliko upognjen v hrbtu.

„Ne, saj se ni nič spremenilo,“ je dejal in se naglo obrnil k njej in Arnohu. Njegov glas je zvenel skoraj razočarano.

„Kaj pa se naj bi spremenilo,“ je vzkliknila Lizika ter stekla k vratcem. Vstopili so. Arnoh je odpiral vežna vrata. V hiši se ni nič premaknilo.

„Najbrž že spijo,“ je menil Arnoh ter segel z roko za vrata, da bi prižgal na hodniku luč.

„Mama je sigurno še v kavarni,“ je odvrnilo dekle. Na stopnicah se je oprijela Rihardovega komolca. Stopala sta počasi, stopnico za stopnico. Pri vsakem koraku, ko je upognila koleno, je začutil dotik njenih bokov. „Vožnja te je gotovo zelo zdelala,“ je rekla.

„Niti malo,“ je dejal. „Če hočeš te poneseš do vrat.“ Bliskovito se je sklonil in si jo položil na roke.

„Si znorel!“ je kriknila in se skušala rešiti njegovega prijema.

„Ne boš, zdaj si moja,“ je dahnil in zdiral ž njo po stopnicah v prvo nadstropje. Zastrmela se je vanj z velikimi, bleščečimi se očmi. Ni se več branila.

Ko jo je postavil na tla pred očetom, ki je z drobnim nasmeškom na ustnicah kakor odsoten opazoval Rihardovo početje, se je najprej vzravkala, potem pa jezno zacepetala po kamenitem podu. „Prav potrebno je bilo to,“ je rekla in ga ošinila s pogledom, ki jo je izdajal.

„Huda pa le nisi,“ je dejal. Bil je izmučen.

„Nisem, ne,“ je odvrnila. „Toda potrebno kljub temu ni bilo... Kujon si, da veš!“

Arnohovi

Milan Šega

V.

Ne boš počakal Kristine?" je vprašal Arnoh. Rihard, ki je stal pri očetovi pisalni mizi, se je pravkar pripravljal, da odide v svojo sobo. Ne da bi mogel oče opaziti, je naglo potisnil v žep tenek zavitek pisem; bila so njegova lastna pisma, ki jih je v času svojega bivanja v Italiji pisal očetu. Hotel ga je najprej poprositi zanje, toda v trenutku, ko je stopil v hišo, se je nenadoma zavedel, da tega ne bo mogel storiti. Do očeta ni čutil niti trohice one ljubezni, ki ga je nekoč vezala na mater; bil mu je nenavadno tuj in zdaj, ko ga je videl pred seboj v poltemi, skrčenega na stolu, ga je celo zasovražil.

„Saj me ne bo pogrešala,“ je dejal. Prestopil je nekaj korakov; nasmešek, ki mu je preletel ustnice, je v hipu zamrl. Obrnil se je k očetu in naglo dodal:

„Opraviči me, prosim te. Pol enajstih je že in če je v kavarni, je do polnoči gotovo ne bo domov.“

Očetov pogled ga je spremljal do vrat. Ko je stopil v svojo sobo, je našel v njej Liziko. Ležala je na zofi, z dlanmi pod tilnikom, lasje, ki si jih je razčesala, so ji zakrivali polovico obraza. Strmela je v strop. Obstal je pred vrati in jo gledal. Bila je kot otrok s svojimi svetlimi, v luči se iskrečimi lasmi ter drobnim, nasmejanim obrazom.

„Lahko bi bil bolj vesel, če prideš domov,“ je rekla. Našobila je ustnice in ga izzivalno pogledala. „V pismih si tako hrepenel po domu, zdaj pa, ko si tu, gledaš okoli sebe kot preplašen otrok.“

„Ne, prav gotovo ni čisto tako, kot si predstavljaš,“ ji je odvrnil; stopil je k zofi ter sedel k njenim nogam. „Nisem niti malo razočaran. Ata se je postaral. Ti si lepo, odraslo dekle. To je vse, kar je novega v tej hiši.“ Rihard je obmolknil. Ni mogel izraziti tega, česar se je v teh trenutkih tišine zavedel bolj kot kdaj prej; bila je rahla, komaj zavestna bojazen, ki mu je krčila srce. In tej bojazni se je zdaj vsega predal. Že prej, ko je stopil v sobo, je opazil, da je v njej Lizikino pohištvo; bila je nenadna, skoraj boleče občutena sprememba. In čim delj je sedel v tej sobi, silnejša je bila bolečina, drgetal je ob misli, da mora spregovoriti in da lahko, če le hoče, v hipu izve za pravi vzrok tej spremembi. Toda nekaj v njem ga je sililo, da se ni zganil in da se je proti lastni volji ves zapredel v ugibanja, ki so mu pila kri. Zunaj je bila svetla, prosojna noč. Čutil je njen omamni dih, razločil prhutanje nočnih ptic in šum oddaljenega mesta. Bil je trenutek, ko je bolečina v njem dosegla najvišjo stopnjo, ko je nenadoma občutil sproščenje. Tedaj je stegnil obe roki in se dotaknil Lizikinih ramen. Bila je čisto mirna. Njene oči so ga gledale spokojno in njen obraz je bil ves obžarjen od sreče in miru. Poljubil jo je.

„Rad te imam,“ je dejal in zadržal za trenutek svoje lice na njenih laseh. Potem se je vzravnal in se naglo okrenil. Bil je potešen in mir, ki se je zrcalil na njenem obrazu, je zajel tudi njega.

„To je zdaj tvoja soba, ne?“ je vprašal. Vprašanje mu je zazvenelo od daleč, kakor da bi ne bilo njegovo in da mu on sam prisluškuje.

„V moji sobi je mama,“ je odvrnila. „Tvoja soba je zgoraj...“ Bilo je nekaj krutega v zvoku njenega glasu. Ozrl se je k njej in ji pogledal v oči.

„Lahko noč,“ je zašepetal. Skočila je pokonci in se ga trdno oklenila. Po-teze njenega obraza so v trenutku izgubile svojo negibnost.

„Saj nisi žalosten, ne?“ je vzkliknila.

„Ne, čisto nič. Saj nimam prav nobenega vzroka za to,“ je dejal. Odšla je ž njim do kuhinje in tu sta se ločila.

Arnoh je že legel. Postal je pri vratih v njegovo sobo in prisluhnil. Razložil je šelest papirja. Bral je.

Bil je nenadoma ves izgubljen in nesrečen, občutje samote je prevzelo sleherni živec njegovega bitja. V stanovanju je bila tema, nikjer nobene luči, le noč je bila svetla in topla; vdihaval je to toploto, ki mu je mrtvila telo in ga navdajala še z večjo žalostjo.

Vzel je površnik in kovčeg ter odšel iz stanovanja v svojo sobo; ta je bila na podstrežju: majhna soba s posteljo, omaro, mizo ter dvema stoloma. Na oknu je bila ljubka, nežno rdeča zavesa, ki mu je zakrivala pogled na spodnji del Kalvarije in na vrtove. Na mizi je ležala cunjica za prah in dva odtrgana gumba. V sobi je dišalo po jodoformu.

Legel je na posteljo, ne da bi se slekel, le ovratnik in čevlje je odložil. Od spodaj so se oglasile stopinje, po pesku, v vežnih vratih je zarožljajal ključ, po stopnicah, potem so utihnile. Bil je truden in oči so se mu same zapirale. Videl je mater, samo, na peronu, majhno in kakor izgubljeno v velikem prostoru; dvignil se je nenadoma in ko se je ozrl po temni sobi, se je ovedel, da je sam. Bil je strah pred nečim, strah, ki ga je občutil kot otrok, ko je ležal sam v svoji sobi, buden, daleč od ljudi. Ves je vztrepetal. Vsepovsod tišina, velik nič. Celo veter je obmolknil. Za vsak najrahljši vzgib živega bitja bi bil zdaj hvaležen, za pasji lajež nekje v daljavi.

Ura je bila ena. Vstal je in prižgal luč. V zrcalu je bil njegov obraz ves bled in ubog.

Koraki od spodaj so se oglasili znova. Zdaj so bili razločnejši in prihajali so vedno bliže. Vstopila je Kristina.

„Videla sem luč in sem prišla,“ je rekla. Bila je še v plašču; klobuk je imela v roki. Gledala ga je in se ni ganila od vrat. Ko jo je videl pred seboj, je še močneje vztrepetal. Skozi odprta vrata je zavel prepih.

Počasi je zaprla za seboj vrata in se mu približala. „Zelo težko smo te pričakovali,“ je tiho rekla; stopila je predenj in ga pogladila po laseh. „Hudo je bilo brez nas, ne?“

Prikimal je, ves omotičen, brez misli. Ko je razprla roke, da bi ga stisnila v objem, se ji je brez odpora predal, kot materi, miren in potolažen.

Zjutraj ga je prebudila Lizika. Prinesla mu je mleko in dve, še topli žemlji. „Prezgodaj?“ je vprašala.

„Čisto malo,“ je odvrnil. Bil je dobre volje in jo je ves radosten opazoval. Pregrnila je stol in mu ga postavila k vzglavju. Potem je razvrstila nanj zajtrk. Delala je počasi, s plahimi, nesigurnimi kretnjami; ko je končala, je sedla na rob mize, da so ji noge obvisile v zraku.

Rihard je vzel skodelico in naglo srknil. Toda takoj je odložil in skoraj kriknil od bolečine. „Ti nemarnica, lahko bi mi povedala, da je vroče kot ogenj.“

„Ti pa ne bodi tako požrešen,“ je rekla in ga pogledala zviška in jezno. V tem trenutku je bila čisto podobna materi. Pil je počasi in pazil, da ni srknil preglasno. Lizika je medtem listala po knjigah, ki jih je bil prinesel s seboj ter razložil po mizi. Desna noga se ji je rahlo dotikala s prsti tal, krilo na kolenih ji je zdrknilo kvišku, da se je videl spodnji del polnih, lepo oblikovanih stegen. Strmel je vanje in čutil je v sencih pritisk krvi, bil je kakor omamljen in roka, v kateri je držal skodelico, je bila mehka in težka. Ni odložil, čeprav je bila skodelica že prazna, bal se je z najrahljšim zgibom poseči v sladko napetost tega trenutka; dihal je težko in pridušeno. Tedaj se je nenadoma zganila, dvignila glavo in se mu nasmehnila kakor iz sna.

„Glej no,“ je vzkliknila, „mami sem obljubila, da pridem koj dol. Te knjige so me čisto zmedle.“ Spustila se je na tla, vzela skodelico ter naglo stekla iz sobe.

Oblekel se je in odšel v stanovanje. Dopoldne je preživel v parku, na klopi ob ribniku, kjer je nekoč srečal Liziko. Počutil se je olajšanega in srečnega, gledal je v oblake, ki so kot svetle, od sonca obsijane gmote drseli na vzhod, prisluškoval čebljanju otrok na pesku pred seboj in mislil na svojo bodočnost. Bil je skrajni čas, da začne zopet študirati. Bil je spočit in poln moči. Strah pred boleznijo je bil pozabljen. Vrnil se je pozno in ko je stopil v jedilnico, so že pojedli. Arnoh je sedel v fotelju in žvečil cigaro.

„Lahko bi prišel malo prej,“ je rekla Kristina in pozvonila služkinji. „Zdaj kosimo že ob dvanajstih... Gospodu pripravite kosilo kar v njegovi sobi,“ se je obrnila k služkinji, ki se je prikazala na vratih. „Tako bo mislim najbolj prav.“

Od tega dne je Rihard kosil vedno v svoji sobi. Večerjali so tako vsak zase, Arnoh in Kristina ponavadi v kaki gostilni, Lizika pa v kuhinji. Fantu je bilo vse to dolgo vrsto dni čisto postranskega pomena. Mislil je na Liziko in na svoj študij; konec meseca je nameraval zopet v Ljubljano. Poletje se je nagibalo v jesen. Bili so mrki, deževni dnevi; če je za kratek čas posijalo sonce, sta z Liziko pobegnili iz mesta, na Pohorje k Mariborski koči ali pa k sv. Urbanu. Uživala sta v teh izletih, ko sta bila čisto sama in njuna ljubezen je dobila sčasom zmerom določnejše ter polnejše oblike. Pred nikomer je nista več skrivala. Nekega dne v septembru sta odšla v Limbuš in od tu v gozd, ki se raz-

prešira za vasjo. Sedela sta na vrhu nizkega griča, ki je na južni strani strmo padal proti Dravi. Lizika je iz rož pletla venec, Rihard je ležal z glavo v njenem naročju, ki je bilo polno cvetic. Toplota deklinškega telesa ga je omamljala, gledal ji je v obraz in molčal. Dan je bil tih in sončen.

„Ti boš srečna z menoj, ne?“ je vprašal.

„Mislim, da bom,“ je odvrnila. Zgrabila je pest cvetic in mu jih stresla na obraz. „Zdaj si kot kraljevič,“ je kliknila.

„Papa bo zelo vesel tega,“ je povzel. Rad bi ž njo govoril o tem, preden odide v Ljubljano. Hotel je biti siguran. Bilo mu je ena in dvajset let in Lizika je bila prva ženska, s katero je prišel v dotiko. Spoštoval jo je in nikoli ni niti pomislil na to, da bi moglo njuno razmerje prestopiti meje, v katerih sta bila. Njeno telo mu je bilo nedotakljivo in sveto. Če se je v igri dotaknil njenih grudi, sta oba živo zardela in igre je bilo konec. Oba je mučila tesnoba, ki ju je potem zajela, a Riharda je poleg tega mučil še občutek krivde.

Ležal je v njenem naročju, dokler se ni jelo mračiti. Naglo sta vstala in ves čas hitela. Bila sta že na mostu, ko se je Rihard nenadoma ustavil. „Kaj pa tvoja mama,“ je dejal.

Dekle ni vedelo, kaj odgovoriti.

Doma ni bilo nikogar. Jedla sta skupaj v kuhinji. Potem je odšla Lizika spat, on pa v jedilnico, kjer je sedel k očetovi pisalni mizi. Hotel je ostati tu, dokler se ne vrne oče. Mislil mu je razložiti svoje načrte za bližnjo bodočnost. Ni prižgal luči, bilo mu je ljubše v temi, v katero je padal le tenek pramen cestne svetilke. Minilo je pol ure. Ob desetih sta se Kristina in Arnoh vrnila iz kavarne. In medtem ko si je Arnoh pripravljaval črno kavo, je stopila Kristina v Lizikino spalnico. Rihard je razločil šum njene obleke, škripanje parketa in tlesk električnega stikala, ko je prižgala luč.

„A, tako, že v postelji!“ je rekla. „Mislila sem, da te še ni doma. Zunaj namreč ni tvojega plašča.“

„Ob osmih sem bila že doma,“ je odvrnilo dekle.

„In Rihard?“

Odrevenel je in napeto prisluhnil.

„Mislim, da je že legel.“

„Prosila sem te, da ne hodi ž njim,“ je rekla mati. „Fant še ni zdrav in kot kaže, najbrž tudi nikoli ne bo.“ Kristina se je prestopila nekaj korakov, zaropotal je stol. „In dokler je tak, ti ne bi svetovala, da se giblješ v njegovi bližini. Zlasti ti s svojim zdravjem ne.“

Mati je sedla k hčerki na posteljo in si privila njeno glavo na prsi. „Mogoče mi boš kdaj pozneje resnično hvaležna. Ne, prav gotovo mi boš. Zdaj si za to premlada, ti moj mali, zlati otrok,“ je govorila; ostala je pri njej, dokler ni dekle zaspalo.

Minil je teden dni. Rihard se ves ta čas skoraj ni ganil iz svoje sobe. Zanj je bilo vse končano, bil je odveč in vsem v napoto. Občutek moči, ki mu je

prepojil telo, ko se je vrnil iz Italije, je izginil. Z Liziko sta se videla le redko in obema je bilo nerodno, če sta morala spregovoriti nekaj besed. Če je bila na vrtu, je stopil k oknu in jo skrivoma opazoval. Nekoč ga je vprašala:

„Slab si videti. Si bolan?“

„Da,“ je odvrnil. „Mislim, da sem se zadnjič, ko sva bila v Limbušu, malo prehladil.“ Pogledal jo je in v njegovem pogledu je bila neprikrita zlobnost. „Taki izleti zame gotovo niso posebno priporočljivi.“ Ko je odšla, se je kesal teh besed.

Prišel je prelom, nenaden in nepričakovan. Toda življenje v družini Arnohovih se je le malo spremenilo. Kristina je postala z Rihardom še obzirnejša, vabila ga je s seboj v kino in mu prinašala majhna darila. Ob večerih je večkrat stopila v njegovo sobo.

„Govorila sem z atom,“ je rekla nekega dne. „Dal ti bo denar za Ljubljano.“ Prišla je v večerni obleki in se ustavila pred zrcalom. Odpravljala se je v gledališče.

Poslušal jo je in gledal, ko je govorila in si popravljala lase. Čutil je, da pozablja in da oprášča; bila je lepa v temni obleki in s svetlimi lasmi, ki so se spredaj tesno prilegali glavi; roki, s katerimi si je na tilniku rahljala tenke kodre, sta bili živi in polni toplote. Nasmehnila se je in se ozrla k fantu.

„Kaj ne bi šel zdaj po večerji malo na sprehod,“ je rekla.

Odšla je in ga ni več pogledala. Čez nekaj minut je videl skozi okno njo in očeta, ko sta preko ceste zavila v senco kostanjev; stal je pri oknu in gledal za njima. Ona je bila visoka in polna življenja in vsak njen korak je znova izpričal prožnost njenega telesa; Arnoh je bil v primeri ž njo ubog in kakor zanemarjen. In Rihardu je bilo, kakor da ga vidi prvič; očetova hoja je bila nerodna, hrbet sključen. Gledal je za njima, dokler nista izginila.

(Konec sledi.)

Vrednostno normativni in socialni temelji lepote in umetnosti

Cene Logar

37. Važno je torej, v čem je ta specialnost tega primera vrednosti, specialnost, ki povzroči, da je nekaj lepo. Ta *specialnost* ni nikaka specifikacija osnovne vrednosti predstave, ampak je le v *relaciji*: *lepo imenujemo tisto, česar predstava nam posebno ugaja*. Če bi bile vse predstave enake, če ne bi bilo nobenega momenta, ki bi ga mogli vzeti za motiv te „posebnosti“, tedaj bi se pojem lepega popolnoma kril s pojmom vrednosti (same v sebi) predstave. Takemu primeru bi bili zelo blizu, če bi imeli samo čutne predstave, torej predstave barv in njih kompleksov, tonov in njih kompleksov itd. Momenti, ki motivirajo *večje ali manjše ugajanje* predstav, so bili deloma že vidni. To so prav omenjeni *aksiomi*.

Arnohovi

Milan Šega

(Konec.)

VII.

Ko se je vrnil iz mesta, je šel naravnost v svojo sobo. Ni se ustavil, ko je začul za seboj Lizikin smeh, odvrigel je površnik in glasno zaloputnil vrata. Stala je še vedno na stopnicah v prvem nadstropju in se z nekom menila. Stopil je nalašč k oknu, da ne bi razložil njenega razgovora. Oprijel se je zavese in gledal na cesto; bila je čisto prazna in mrtva. Ko je razgovor utihnil, se je zdrznil in prisluhnil. Ni potrkala, vstopila je in se ustavila pri vratih. S hrbtom se je naslonila na steno.

„Ves popoldan smo plesali,“ je rekla in ga pogledala. Na sebi je imela temno, do vratu zapeto obleko, da je bilo videti njeno telo daljše in njen obraz starejši.

„Plesali?“ je vzkliknil naglo in začudeno. Čez trenutek pa je bil izraz njegovega lica zopet miren, skoraj sovražen. „Da,“ je dejal, „zdi se mi, da sem vas slišal. Bili ste precej glasni.“

Oziral se je vstran, ko mu je pripovedovala o zabavi, ki jo je s svojimi prijateljicami priredila v stanovanju, o fantih, ki so jih povabile, o mami, ki je plesala z njimi. Vse to ga ni prav nič zanimalo. Vzel je v roke kos papirja in ga trgal.

„Saj me ne poslušáš,“ je rekla in obmolknila. Ustnice so ji vztrepetale; bila je užaljena. Strmela je vanj in imela je vlažne oči. Rihard se ni zganil in ni mislil na nič. Tišina v sobi mu je bila prijetna, videl je njene oči, njene ustnice, ki so se v kotih krivile, in roke, ki so mečkale robec.

„Prosim, reci mi, da te nadlegujem,“ je vzkliknila.

Ni ji odgovoril, obrnil se je od nje k oknu. Gledal jo je v šipi, njen obraz in njeno telo. Zatisnil je oči, da je ne bi več videl, da ne bi stopil k njej in jo prosil oproščenja.

Odšla je obotavljaje se, podrsala s čevlji in pustila priprta vrata. Na stopnicah je še za trenutek postala. „Bil si grd,“ je rekla; slišal jo je, toda ni se zmenil za njene besede, obstal je pri oknu, kjer je bil, in počakal, da so njeni koraki utihnili.

Potem se je nenadoma domislil, da mora govoriti ž njo; jutri se odpelje v Ljubljano. Pred vrati v stanovanje pa je zopet obstal. Kaj naj ji reče? Če njej ni bilo do tega, da bi ga povabila na zabavo, ji tudi on ni nič dolžan. Moral bi jo sovražiti, če to ne, pa vsaj zaničevati.

Odločil se je in pozvonil. Odprla mu je Kristina. „Ti si? Nimaš ključa?“ je rekla in ga pazljivo pogledala.

„Ne,“ je odvrnil, „nikoli nisem imel ključa od tu.“ Bil je zmeden in je hotel zopet oditi. Že ves teden ga ni bilo v stanovanje. Držal se je svoje sobe in pa vrta; bil je čisto sam, po ves dan ni videl nikogar od domačih, tudi očeta ne.

„Lizika je pravkar legla. Če ti je prav, stopiva v kuhinjo. Mi boš kaj povedal.“

Prijela ga je za roko in ga potegnila s seboj. Bila sta sama v kuhinji. Tedaj je vstopila Lizika. Sedla je k ognjišču in odprla knjigo, ki jo je prinesla s seboj. Brala je in se ni zmenila za njun razgovor. Rihard jo je opazoval; bila je lepa in njen obraz je bil tako nežen v ruti, ki si jo je ovila okoli glave. Obrnil se je k njej in vprašal:

„Kaj bereš?“ Dvignila je obraz in ga za hip pogledala.

„Hamsunovega Pana,“ je rekla. Bila je knjiga, ki ji jo je podaril za god.

Zardel je in prsi so se mu napolnile z zadovoljstvom. Govoril je dalje s Kristino, toda ves čas je moral misliti na Liziko, na njen bleščeči se vrat in roke, s katerimi je držala knjigo. Čez pol ure je odšel in Kristina je zaprla za njim vrata. Na stopnicah je bila tema, da je moral tipati z rokami po steni in paziti, da ni zadel ob katerega izmed zabojev, ki so se vrstili ob zidu. Na vrhu je postal in v tem trenutku ga je nekdo tiho poklical.

Bila je Lizika. „Nisi hud name,“ je rekla.

„Ne,“ je odvrnil, „nisem hud.“ Slišal je, kako diha; morala je teči.

Potem je nenadoma rekla: „Zelo te imam rada. Res, zelo.“

Ko se je sklonil čez ograjo, da bi ji odgovoril, se mu je zazdelo, da je ni več. Stekel je v prvo nadstropje in oči so mu bile polne solz. Spodaj ni bilo nikogar. Stal je pri vratih in šepetal njeno ime. „Zdaj bo legla,“ si je dejal, „in prav gotovo bo mislila name.“ Odšel je v svojo sobo in ko je legel v posteljo, je videl pred seboj njen vrat in njene roke.

In zjutraj je bila Lizika tista, ki mu je prinesla zajtrk. Bilo je zopet prvič po nekaj tednih. Sedla je na rob postelje k njegovim nogam in vsa je bila taka kot nekoč; gledala je vanj, ko je jedel, in se mu smehljala. „Mame ni doma,“ je rekla. „Ko vstaneš, me pridi pogledat. V kuhinji bom pekla.“

„Pridem, toda kdo mi bo potem pripravil kovčeg za pot,“ je dejal. In ko je to rekel, je vedel, da danes še ne bo odšel. Tako je minil teden dni. Kristina je odšla v Ljubljano k materi. Nič ni povedala, kdaj se vrne; odšla je in vzela s seboj dva kovčega. Arnoh jo je spremil na postajo in ko se je vrnil, je bil njegov obraz ozlovoljen. Čez dva dni se je odpeljal za njo. Nekaj ga je mučilo, z nikomur ni govoril in če mu ni bilo kaj prav, je vzkipeł. Tretjega dne se je vrnil v mraku; bil je sam. Odložil je prtljago in takoj zopet odšel. Ni ga bilo do jutra domov in Rihard ga je potem slišal, ko je preklinjal in vpil nad služkinjo, ker je pol ure zaležala. Dejal je:

„Živim vas, a vi vsi ne počenjate drugega, kot lenarite...“ Legel je oblečen na posteljo in si prižgal cigaro. „Garam. Moji žulji vas rede... In če je komu dolgčas, vzame kofer in gre. Kam? Seveda k materi...“ Zaspal je oblečen, s čevlji na nogah in služkinja je vzela tlečo cigaro in jo vrgla v ognjišče.

Minil je še teden dni in tedaj je prišla Kristina domov. Bila je srečna in zadovoljna. Arnoh je sedel v svoji sobi in se ni ganil iz nje; bil je mrk in kakor pijan od nečesa. Večerjali so skupaj v mestu in Kristina je venomer čebljala. Med potjo domov se je oprijela Arnohovega komolca in se naslanjala z glavo na njegovo ramo.

„Nisem mislila, da je doma tako lepo,“ je rekla in se glasno zasmejala; potem se je ozrla k Rihardu in mu pomežiknila. „No, dragec, kdaj pojdeš v Ljubljano?“

„Pojdeva skupaj; tudi jaz pojdem,“ je namesto Riharda odvrnila Lizika.

„Ti tudi?“ In njen obraz se je nenadoma zresnil. „Nimaš dovolj učenja?“ Lizika je odkimala in stisnila ustnice.

Konec tedna je pisal Sergej, da pride za mesec dni domov. Bil je nenaden in nepričakovan obisk. Fant dolgo časa ni mogel preboleti materine smrti in njegovo sovražstvo do očeta ni poznalo nobenih meja. Več let ga ni bilo domov, toliko da je kdaj pa kdaj poslal kako karto in še to Rihardu. Zdaj pa je prišel, ko ga ni nihče več pričakoval in so nanj že malo pozabili. Prišel je tih in zamišljen, visok, eleganten. Riharda je poljubil, očetu pa je dal le roko. Bil je trentenek mučne zadrege in vse je kazalo, da se je za njegovim smehljajem skrivala ostra obsodba. Kristine in Lizike tisti večer ni bilo doma.

Pri večerji je tekel razgovor le med bratoma. Arnoh je sedel nem in se igral s cigaro; bil je močno vznemirjen. Tedaj se je Sergej nenadoma obrnil k njemu in ga z rahlim nasmeškom na ustnicah vprašal:

„Kako je? Star si, očka!“

Oče ga je pogledal in njegov pogled je bil poln žalosti. „Da, star in mislim, da ne bom več dolgo.“

Sedeli so pri črni kavi in Sergej je pripovedoval o najrazličnejših srečanjih. V Beogradu ima svojo zaročenko, čez nekaj tednov ga bo prišla obiskat.

„Je lepa?“ je vprašal Arnoh; postal je zgovornejši. Poklical je služkinjo in jo poslal po vino. Pili so na zdravje zaročenke, postali so dobre volje in Arnoh se je od srca smejal Sergejevimi dovtipom.

Ob pol dvanajstih sta prišli Kristina in Lizika. Slišali sta smeh in glasno govorjenje, zato sta postali pri vratih in prisluhnili glasovom, ki so prihajali iz kuhinje. Končno se je Kristina zganila, odložila je plašč in klobuk, in vse to je delala čim bolj glasno; prestopala se je po prednji sobi in drsala s čevlji. Pri tem je bil njen obraz ves nasmejan. Glasovi v kuhinji so utihnili. Rihard je odprl vrata.

Vstopili sta, visoki in vitki. Lizika je zardevala. Sergej ju je sprejel glasno, z veselimi vzklikom; Liziko je prijel celo okoli ramen in jo poljubil na lase. Bil je to čisto drug Sergej, kakor da je popolnoma spremenil svoje mnenje o očetu in da si želi sprave z vsemi. Sedli so zopet, a Sergej je moral sesti med obe ženski. Kristini je pravil mama, Liziki pa draga moja. Bil je že nekoliko opit.

„Ta prihod moramo proslaviti,“ je rekla Kristina. Čez trenutek pa je še menila: „Sergej bi moral biti moj sin! Bila bi ponosna nanj.“

Fant ji je poljubil roko in ona se mu je nasmehnila.

Potem so legli. Sergej je spal v jedilnici, kamor so mu postavili zofo; spal je skoraj do kosila. Popoldne je odšel z Liziko v mesto in dekle se je postavljalo ž njim in njegovo uniformo; spremljal jo je, ko je nakupovala za večer, in ji pomagal nositi. Ko sta se vrnila, ju je Rihard opazoval skozi okno. Oklepala se je njegove roke in hodila je po prstih, da se je njeno telo pri vsakem koraku zazibalo. Pri večerji je bilo tudi nekaj Lizikinih znancev in znank. Potem so plesali

in Rihard, ki ni plesal, se je ponudil, da bo navijal gramofon. Bil je v temni obleki, bled in nemiren. Ni pokusil vina, vendar se mu je vrtelo v glavi in obhajala ga je slabost. Lizika mu je prinašala pecivo in ga vsakokrat skrivaj poljubila. „Nate mislim,“ je rekla in naglo zopet odhitela. Videl je, kako je plesala, se smejala in vsakomur pokimala. Tekala je iz sobe v sobo in venomer nekoga iskala. In Rihard je slutil, da je to Sergej; plesala je ž njim in bila je vsa srečna. Oči so ji sijale. Ob desetih so sedli k črni kavi in k tortam. Vsi so bili dobro razpoloženi, Sergej je zapel in dekleta so mu ploskala. Očaral jih je, bil je lep in je ves sijal, a ko se je opil, je postal klepetav. Govoril je o ženski kot o vzvišenem, čudovitem bitju, katerega je ustvaril Bog za okras in tolažbo temu svetu, in pri tem je očitno meril na Kristino, ji pred vsemi poljubil roko in zaplesal ž njo kot edini par.

Arnoh je sedel v kotu, napol v temi in skrivoma pil iz steklenice, ki si jo je postavil pod fotelj.

Rihard je bil sredi vsega tega hrupa, glasov in muzike skoraj neopažen. Bil je čisto odveč. Odšel je na balkon, noč je bila hladna in pripravljalo se je k dežju. Daleč nekje ja zagrmelo. Klopotec na Kalvariji je pel odsekano, utihnil, dokler ga ni sunek vetra znova pognal v tek.

Pustil je, da mu je veter mršil lase. Odvezal si je celo kravato in bilo mu je prijetno, ko je čutil hlad na vratu in prsih. Pozabil je na hrup in na vse, bil je sam v noči, mislil ni na nič. Ko se je obrnil, je začul v temi pred seboj šepetanje in namesto, da bi odšel, je stopil čisto k ograji. Bila sta Lizika in Sergej. On jo je držal okoli pasu. Postala sta za trenutek in zopet izginila v stanovanje. Potem se je vrnil. Prva ga je opazila Lizika, takega z odpeto srajco in vsega razmršenega. Stekla je k njemu in se ga oklenila okoli vratu. „Moj dragec,“ je rekla glasno, dovolj glasno, da so jo lahko vsi slišali, „zdaj boš plesal z menoj.“

„Saj veš, da ne znam,“ je dejal in se je skušal otresti.

Potegnila ga je na sredo dvorane in ga zavrtela. Vsi v sobi so ju opazovali in nekdo se je glasno zasmel; bila je Kristina. Rekla je:

„Lep par to, ne?“ Zdaj so se zasmeli vsi.

„Čevlje ji bo čisto uničil!“ je vzkliknil ženski glas.

Priplesala sta do vrat in Rihard se je je sunkovito in jezno otresel. Odšel je osramočen in zmeden. V prednji sobi je stekel in tekkel je tudi po stopnicah. Ko je dosegel vrata v svojo sobo, se je ves prepustil joku; ihtel je od sramu in od jeze, ihtel je, ker se je zgodilo nekaj, kar ga je še bolj prepričalo o tem, da je popolnoma odveč in da je ubog, strašansko ubog.

Stopil je v sobo in zaklenil za seboj. Na okno so padle prve kaplje. Čez trenutek je nekdo potrkal. Sedel je na posteljo in se zganil. Potem se je pa nenadoma spomnil, da je pozabil ugasniti luč; vstal je in odprl. Pred vrati je bila Kristina. „Iskala sem te povsod,“ je rekla. „Bila sem celo na vrtu.“ Smehljala se je in njene oči so bile motne. Bila je vsa razgreta.

„Liziko sem ozmerjala. Grdo je naredila s teboj.“ Prisedla je k njemu in vzela njegovo roko v svojo. Govorila je in ga božala po laseh in po vratu. „Tak si kot deklica,“ je rekla in mu gledala naravnost v oči; še vedno mu je božala vrat in

potem ga je prosila, da naj odpne srajco na prsih, ker tako da je lep in da so njegove prsi nežne in bele kot dekliske.

*

Arnoh je vstal iz fotelja in pogledal na uro. Bila je že tri. Bil je sam v sobi. Po tleh in po mizi je bilo razlito vino in soba je bila polna cigaretne dima. Čakal je, da bodo odšli še zadnji gostje; Sergej jih je odpeljal v kuhinjo, kjer so pili črno kavo. Dež je ponehal in noč je bila čisto tiha. Stopil je k mizi, popil kozarec vina in zopet sedel v fotelj.

Vstopilo je mlado dekle in vzelo torbico, ki jo je pozabilo v sobi. Gledal jo je skozi priprte trepalnice; bila je še napol otrok.

„Nekaj ste pozabili, ne?“ je dejal.

Zdrznila se je in se vsa preplašena obrnila v kot, kjer je sedel. „Oh, vi ste,“ je vzklila. „Mislila sem, da ni nikogar tu.“

„Kaj ne bi popravili prta,“ je rekel, „samo malo je treba potegniti in vse bo na tleh.“

In medtem ko se je dekle ukvarjalo s prtom, je on vstal in odšel skozi kuhinjo v prednjo sobo in od tu na hodnik. Na stopnicah je srečal Kristino. „Na vrtu sem bila,“ je rekla. Ni ji odgovoril; šel je po stopnicah navzdol, na vrt. Pogledal je na Rihardovo okno. Bila je še luč. Obstal je, negiben in tako je ostal skoraj pol ure. Gostje so odšli. Lizika in Sergej sta jih pospremila do sosednje hiše.

Kristina, ki je pomagala služkinji pri pospravljanju, ga je dvakrat poklicala. Videla ga je, ko je stal v temi, razoglav in z odpetim suknjičem. In ko ga je gledala, se je v njej nenadoma vzbudilo občutje groze, strah pred nečem neznanim. Bil je pijan, to je vedela, a vendar je bilo v vsem tem nekaj nenavadnega. Ni se zganil. Strmel je v hišo in ko je stopila na balkon, je videla, da je njegov pogled uprt v Rihardovo okno.

Nekaj se je moralo zgoditi, je pomislila; ogrnila si je plašč in odšla na podstrežje. V Rihardovi sobi je bilo čisto tiho. In vendar je bila luč. Vrata so bila zaprta. Potrkala je; enkrat, dvakrat. Potem je začela razbijati. „Rihard! Jaz sem. Odpri!“ Ni zmogla več, spustila se je na kolena in bruhnila v krčevit jok.

„Tega nisem hotela, ne, tega ne,“ je jecljala.

Ko se je zavedela, da je sama v temi in da se je v sobi pred njo zgodilo nekaj strašnega, se je počasi dvignila in z zadnjimi močmi dosegla stanovanje. Služkinja ji je pomagala do fotelja v jedilnici.

Tu sta bila Lizika in Sergej. Sedela sta v foteljih, Sergej je držal v roki razbit kozarec in venomer ponavljal: „Biti, ne biti! To je zdaj vprašanje.“ Miza na sredi sobe je bila prevrnjena, zastori na oknih raztrgani in Arnoh, ki je pravkar stopil v jedilnico in se spustil v fotelj k pisalni mizi, je tiho, komaj slišno ihtel. Potem se je dvignil na noge in se ozrl po sobi. Dejal je:

„Kakšna neumnost vse to! Kakšen nered!“ Potem je zopet sedel.

Čez pol ure so odprli vrata Rihardove sobe. Fant je ležal na postelji ves v krvi. Prerezal si je žile.